

Eija Heimo 2016

Kaikkien perheiden Suomi-hanke

- Suomesta parempi paikka monimuotoisille perheille

Arviointiraportti

Sisällysluettelo

TIIVISTELMÄ	3
1. JOHDANTO	4
2. KAIKKIEN PERHEIDEN SUOMI –HANKE	5
3. ARVIOINNIN TOTEUTUS	7
4. KAIKKIEN PERHEIDEN SUOMI -HANKKEEN TULOKSET JA VAIKUTUKSET	11
4.1. Perhepoliittinen vaikuttaminen.....	11
4.2. Tiedon vieminen lasten, nuorten ja perheiden palveluihin	21
4.3. Verkoston toiminnan vakiinnuttaminen.....	28
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	35
6. KEHITTÄMISSUOSITUKSET	37

LÄHTEET

LIITTEET

TIIVISTELMÄ

Arvioinnin kohteena oli kymmenen eri valtakunnallisen perhejärjestön muodostaman Monimuotoiset perheet -verkoston yhteinen Kaikkien perheiden Suomi –hanke (2013-2016). Hankkeen tavoitteena oli vaikuttaa suomalaiseen perhelainsäädäntöön, palvelujärjestelmään, yleisiin asenteisiin ja perhetyön ammattilaisiin niin, että perheiden monimuotoisuus tulee aiempaa paremmin ja tasavertaisemmin huomioiduksi lasten, nuorten ja perheiden palveluissa, lainsäädännön valmistelussa ja yleisissä asenteissa.

Arvioinnin tehtävänä oli selvittää verkoston johtoryhmän toiminnanjohtajien ja hankehenkilöstön käsityksiä siitä, millaisia tuotoksia, tuloksia ja vaikutuksia hankkeen kehittämistoiminnalla saatiin aikaan. Arvioinnissa kuvataan myös verkoston perhepoliittisessa vaikuttamistyössä tapahtuneita muutoksia verrattuna ennen hanketta olleeseen aikaan.

Arviointiaineisto koottiin kahdessa vaiheessa toiminnanjohtajille ja hanketyöntekijöille suunnatuilla kyselyillä ja onnistumiskartoituksilla sekä arviointiverstaan ja hankedokumenttien avulla. Vuoden vaihteessa 2014-2015 arviointi kohdistui hankkeen toiminnan suunnitteluun, kehittämistyön käynnistymiseen ja toteutukseen. Sen avulla saatiin tietoa siitä, miten tavoitteiden suuntaisessa toiminnassa oli edistytty. Tuloksista tuotettiin väliarviointiraportti. Loppuarviointivaihe ajoittui loppuvuoteen 2015 ja kevätkauteen 2016. Siinä arvioitiin hankkeessa saavutettuja tuloksia ja vaikutuksia suhteessa hankkeelle asetettuihin tavoitteisiin ja onnistumiskriteereihin. Loppuarviointi käsittää tulokset ja vaikutukset, mutta samalla tarkastellaan koko hankeprosessia ja sen tuottamia muutoksia Monimuotoisten perheiden -verkoston perhepoliittisessa vaikuttamistoiminnassa.

Arvioinnin tulokset osoittavat, että hanke on onnistunut nostamaan Monimuotoiset perheet -verkoston ja monimuotoiset perheet esiin yhteiskunnallisessa keskustelussa ja tekemään tunnetuksi perheiden tarpeet, erityispiirteet sekä lainsäädännön ja palvelujen puutteet. Hanke on tuottanut paljon uutta tietoa monimuotoisista perheistä ja lisännyt alan toimijoiden ymmärrystä perheiden epätasa-arvoisesta asemasta. Hanke on onnistunut luomaan verkostolle arvostetun asiantuntija-aseman monimuotoisia perheitä koskevissa asioissa. Verkostoa kuullaan ja se on haluttu yhteistyökumppani poliittisten vaikuttajien, lainsäädännön valmistelijoiden ja perheille palveluja tarjoavien tahojen parissa. Hankkeen tuloksena useat verkoston järjestöjen esittämät perhepoliittiset viestit ovat edenneet lainsäädäntövalmisteluun ja niillä voidaan jatkossa olettaa olevan vaikutusta nykyistä parempien ja tasa-arvoisempien palvelujen syntymiseen. Hankkeen tuloksena verkosto on kutsuttu Suomen hallituksen kärkihankkeen, Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman, ohjausryhmään, mikä on antanut verkostolle uusia painavia vaikuttamismahdollisuuksia. Hanke on kehittänyt toimivat koulutusyhteistyösuhteet ammattikorkeakouluihin ja rakentanut hyvät yhteydet poliittisiin puolueisiin ja työmarkkinajärjestöihin, joihin niitä ei ole aiemmin ollut olemassa. Hanke on onnistunut luomaan tehokkaat ja hyvät toimintakäytännöt verkoston yhteiselle vaikuttamistyölle, minkä vakiinnuttaminen pysyväksi toimintamuodoksi edellyttää kuitenkin resurssien lisäämistä.

Loppuarvioinnin tuloksia voidaan hyödyntää Monimuotoiset perheet -verkoston, sen jäsenjärjestöjen ja myös muiden sosiaali- ja terveysalan järjestöjen vaikuttamistoiminnassa. Hankkeen kehittämistyössä on noussut esille tarve laajentaa verkoston toimintaa perhelainsäädännön ja palvelujärjestelmän lisäksi monimuotoisia perheitä koskeviin työelämäkysymyksiin. Jatkossa olisi tärkeää saada kotimaista, tutkittuun tietoon perustuvaa tietoa monimuotoisista perheistä. Tätä tarkoitusta varten olisi tarpeellista luoda perhetutkijoille oma yhteistyöfoorumi.

1. JOHDANTO

Nelivuotinen Kaikkien perheiden Suomi -hanke käynnistettiin vuonna 2013 Monimuotoiset perheet -verkoston vaikuttamistyöhön liittyvänä yhteistyöhankkeena. Verkoston kunnianhimoisena tavoitteena oli nostaa esiin yhteiskunnassa vallitsevia, monimuotoisiin perheisiin kohdistuvia epäkohtia ja vaikuttaa perhepolitiikan ja perhetyön kehittämiseen niin, että perheiden monimuotoisuus otetaan aiempaa paremmin ja tasavertaisemmin huomioon lasten, nuorten ja perheiden palveluissa, lainsäädännön valmistelussa ja yleisissä asenteissa.

Sosiaali- ja terveysalalla toimivien järjestöjen yhteinen, systemaattisesti organisoitu perhepoliittinen vaikuttaminen on Suomessa vielä uusi asia. Valtakunnalliset järjestöt tekevät vaikuttamistyötä enimmäkseen yksin. Omaan vaikuttamistoimintaan ollaan yleensä tyytyväisiä, mutta yhteisessä vaikuttamisessa nähdään kehitettävää. Monissa järjestöissä poliittikkoihin vaikuttaminen on uutta, ja se koetaan hankalaksi. (Särkelä 2014.) Kaikkien perheiden Suomi -hanke on tehnyt tässä suhteessa uraa uurtavaa työtä Suomessa. Hankkeen kautta on saatu tärkeää tietoa siitä, miten ja minkälaisiin perhepoliittisiin asioihin kymmenen itsenäistä, valtakunnallista järjestöä voi yhdessä vaikuttaa. Järjestöjen perhepoliittinen yhteistyö on erittäin tärkeää ja ajankohtaista juuri nyt, kun sosiaali- ja terveydenhuollossa on tapahtumassa suuria muutoksia. Monimuotoiset perheet -verkostolla on mahdollisuus vahvalla, yhteisellä vaikuttamisella turvata monimuotoisille perheille yhdenvertaiset ja laadukkaat palvelut koko maassa.

Hankkeen arviointi toteutettiin kahdessa vaiheessa. Vuoden vaihteessa 2014-2015 arviointiin hankkeen toiminnan suunnittelua ja edistymistä ja saatiin tietoa siitä, miten tavoitteiden suuntaisessa toiminnassa oltiin alkuvuosina onnistuttu. Tuloksista tuotettiin väliarviointiraportti. Arvioinnin toinen vaihe ajoittui loppuvuoteen 2015 ja kevätkauteen 2016. Siinä arviointiin saavutettuja tuloksia ja vaikutuksia suhteessa hankkeelle asetettuihin tavoitteisiin ja onnistumiskriteereihin.

Tässä loppuarvioinnissa keskitytään hankkeen tuloksiin ja vaikutuksiin, mutta samalla tarkastellaan koko hankeprosessia ja sen tuottamia muutoksia Monimuotoiset perheet -verkoston perhepoliittiseen vaikuttamistoimintaan.

2. KAIKKIEN PERHEIDEN SUOMI -HANKE

Kaikkien perheiden Suomi -hanke on Monimuotoiset perheet -verkoston yhteinen vaikuttamistyön kehittämishanke, jota on toteutettu vuosina 2013–2016 Raha-automaattiyhdistyksen tuella.

Monimuotoiset perheet -verkosto koostuu kymmenestä itsenäisestä perhejärjestöstä. Verkoston järjestöjen tarkoituksena on yhdessä vaikuttaa siihen, että suomalaisessa perhelainsäädännössä ja palvelujärjestelmässä tunnistetaan ja huomioidaan perheiden monimuotoisuus aiempaa paremmin ja tasavertaisemmin. Nykyinen perhelainsäädäntö perustuu perhekäsitykseen, jossa perhe koostuu avioliitossa elävästä miehestä ja naisesta ja heidän biologisista, eri aikaan syntyneistä lapsistaan. Verkoston mukaan tämä käsitys ei vastaa todellisuutta. Noin puolet suomalaisista perheistä eroaa rakenteeltaan perinteisestä kahden huoltajan ydinperheestä. On olemassa muun muassa yhden vanhemman perheitä, uusperheitä, sateenkaariperheitä, adoptioperheitä, sijais- ja tukiperheitä, kahden kulttuurin perheitä, monikkoperheitä, lapsikuolemaperheitä, leskiperheitä tai tahattomasti lapsettomia perheitä. (Projektisuunnitelma 2013-2016.)

Monimuotoiset perheet -verkosto kokoaa tietoja monimuotoisten perheiden asemasta ja tarpeista ja saattaa ne päättäjien käyttöön. Verkoston vaikuttamistavoitteen mukaan perheiden monimuotoisuus tulee ottaa lähtökohdaksi kaikessa perhepoliittisessa päätöksenteossa sekä lasten, nuorten ja perheiden palveluissa. Monimuotoisia perheitä kohdellaan monella tavalla eriarvoisesti lainsäädännössä ja palvelujärjestelmässä, ja epäkohtien korjaaminen on välttämätöntä näiden perheiden hyvinvoinnin parantamiseksi. (Vaikuttamistyön suunnitelma 2013-2016.) Verkoston jäsenjärjestöt ovat:

- Adoptioperheet ry
- Familia ry (toimintaa kahden kulttuurin perheille)
- KÄPY - Lapsikuolemaperheet ry
- Lapsettomien yhdistys Simpukka ry
- Perhehoitoliitto ry (sijaisperheiden ja niissä elävien lasten etujärjestö)
- Sateenkaariperheet ry
- Suomen Monikkoperheet ry
- Suomen nuoret lesket ry
- Suomen Uusperheiden Liitto ry
- Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry

Kaikkien perheiden Suomi -hankkeen tarkoitus

Kaikkien perheiden Suomi -hankkeen tarkoituksena oli tehdä perhepolitiikan ja perheyön kehittämis- ja vaikuttamistyötä Monimuotoiset perheet -verkoston järjestöjen yhteistyönä. Hankkeessa selvitettiin, minkälaisiin asioihin laaja perhejärjestöjen verkosto voisi yhteisesti vaikuttaa ja minkälaisia uusia keinoja ja sisältöjä olisi tähän löydettävissä.

Hankkeen tavoitteet

Hankkeen tavoitteena oli tunnistaa monimuotoisia perheitä yhdistäviä ongelmia, etsiä niihin ratkaisuja ja viedä näitä ratkaisuja palvelujärjestelmän toimijoiden ja lainsäädännön kehittäjien tietoisuuteen. Hankkeen tavoitteena oli lisäksi kehittää uusia, toimivia käytäntöjä ja työkaluja järjestöjen yhteiseen vaikuttamistyöhön.

Hankkeen ensimmäisenä toimintavuotena laadittiin koko kehittämistoimintaa koskeva suunnitelma Suunta -työkalun avulla. Siinä täsmennettiin hankkeen päämäärä, keskeiset tavoitteet, keinot, toimintaprosessit, tehtävät, tuotokset, tulokset, vaikutukset ja onnistumisen kriteerit. Vastaavat vaikutusketjut kuvattiin hankkeen tuella myös jäsenjärjestöjen omissa vaikuttamisviesteissä. Koko hanketta koskeva kehittämistoiminnan suunnitelma vaikutusketjuineen löytyy liitteestä 1.

Hankkeen kolme keskeistä osatavoitetta ja keinot niiden saavuttamiseksi olivat seuraavat:

1. Perhepoliittinen vaikuttaminen

- verkoston viestien muodostaminen ja eteenpäin vieminen
- verkoston asiantuntija-aseman luominen

2. Tiedon vieminen lasten ja nuorten palveluihin

- tiedon kokoaminen ja ilmiön kartoittaminen
- perheiden monimuotoisuuden tunnetuksi tekeminen palveluissa

3. Verkoston toiminnan vakiinnuttaminen

- nykytilan kartoitus ja yhteisten toimintatapojen luominen
- verkostoituminen ja asiantuntijuuden kehittyminen

Hankkeen kohderyhmä

Hankkeen kohderyhmänä olivat perhepolitiikan ja palvelujärjestelmän päättäjät ja kehittäjät, kuten kansanedustajat, kunnallispoliitikot, virkamiehet sekä virastojen ja oppilaitosten henkilöstö. Tärkeitä kohderyhmiä olivat myös perheitä työssään kohtaavat ammattilaiset ja laaja yleisö. Hankkeen hyödynsääjinä olivat kaikki monimuotoisissa perheissä elävät lapset ja vanhemmat sekä Monimuotoiset perheet -verkoston järjestöt.

Projektiorganisaatio

Hanketta hallinnoi verkoston jäsenjärjestö Sateenkaariperheet ry, ja se oli osa RAY:n Emma & Elias -avustusohjelmaa. Hankkeen projektipäällikkönä toimi FT Anna Moring ja suunnittelijana TtM Jenni Kerppola-Pesu. Hankkeelle perustettiin viestintä- ja materiaalityöryhmä, joka suunnitteli hankkeen viestintää, tuotettavaa materiaalia sekä viestien viemistä päättäjille ja perheiden kanssa toimiville ammattilaisille. Koko hankkeen toiminnan suunnitteli ja ohjasi johtoryhmä, joka koostui jäsenjärjestöjen toiminnanjohtajista. Hankkeen vaikuttamistyötä suunniteltiin ja arvioitiin kokonaisuutena vaikuttamistyön kehittäjäryhmässä.

3. ARVIOINNIN TOTEUTUS

Loppuarvioinnin tehtävänä on ollut Kaikkien perheiden Suomi -hankkeen tavoitteiden tuloksellisuuden ja vaikutusten arviointi. Loppuarviointi (ex post -arviointi) oli luonteeltaan summatiivista arviointia ja se toteutettiin hankkeen viimeisen vuoden keväällä, vaiheessa, jolloin arvioinnin kannalta kaikki olennainen tieto oli jo saatavilla. Loppuarvioinnissa on tarkasteltu koko hankeprosessia, kehittämistoiminnan onnistumista ja aikaansaatuja tuotoksia, tuloksia ja vaikutuksia.

Arviointia varten koottiin yhteen kaikki hankkeen aikana kertynyt, toimintaa koskeva tieto. Uutta tietoa kerättiin hankkeen ennakoituista ja toteutuneista tuloksista ja vaikutuksista. (vrt. Virtanen 2007, Suopajarvi 2013.) Arvioinnissa hyödynnettiin väliarvioinnin (Heimo 2015) tuloksia, hankkeen tuottamia dokumentteja, alkukartoituksia ja sidosryhmäkyselyä. Loppuarviointiin liittyvä kysely Monimuotoiset perheet -verkoston järjestöjen toiminnanjohtajille ja onnistumiskartoitus hankehenkilöstölle toteutettiin joulukuun 2015 ja maaliskuun 2016 välisenä aikana. Kyselyn ja onnistumiskartoituksen avulla haluttiin selvittää, miten hyvin Kaikkien perheiden Suomi -hanke oli vastaajien mielestä onnistunut

saavuttamaan tavoitteensa, minkälaisia tuloksia ja vaikutuksia hankkeella oli saatu aikaan ja minkälaisia jatkokehittämistarpeita on havaittu. Oheisessa kuviossa (Kuvio 1) on kuvattuna koko hanketta koskeva arviointiprosessi.

Kuvio 1. Kaikkien perheiden Suomi –hankkeen 2013-2016 arviointiasetelma

Loppuarviointikysely käsitti sekä strukturoituja väittämiä että avoimia kysymyksiä. Kyselyyn vastasivat verkoston kaikkien järjestöjen toiminnanjohtajat yhtä lukuun ottamatta. Kyselyyn sisältyvien väittämien avulla haettiin vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Miten hyvin hanke on onnistunut perhepoliittisessa vaikuttamisessa?
- Miten hyvin hanke on onnistunut tiedon viemisessä lasten, nuorten ja perheiden palveluihin?
- Miten hyvin hanke on onnistunut verkoston toiminnan vakiinnuttamisessa?

Koska vaikutusten arviointi on muutoksen arvioimista, johtoryhmää pyydettiin avoimissa kysymyksissä kuvaamaan, mitkä olivat merkittävimmät muutokset ja vaikutukset, jotka hanke oli saanut aikaan. Vastauksia haettiin mm. seuraaviin kysymyksiin:

- Mitkä ovat merkittävimmät myönteiset muutokset ja vaikutukset, jotka hanke on saanut aikaan verkoston yhteisessä vaikuttamistoiminnassa?
- Mitkä ovat merkittävimmät tulokset ja vaikutukset jäsenjärjestön oman vaikuttamistavoitteen edistämiseksi hankkeen tuella?
- Millaisia ehdotuksia on syntynyt jatkotoimenpiteiksi?

Hankehenkilöstön näkemykset hankkeen onnistumisesta koottiin onnistumiskartoituksella. Kartoituksen avulla haettiin vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Mitä konkreettisia tuotoksia on saatu aikaan verkoston vaikuttamisessa?
- Millaisia tuloksia on saavutettu? Mikä on muuttunut suhteessa aiempaan? Miten tuotoksia ja tuloksia on otettu käyttöön tai hyödynnetty. Miten on varmistettu, että niitä tullaan käyttämään myös hankkeen jälkeen. Ketkä hyötyvät tuloksista, ketä eivät?
- Mitkä tekijät ovat edistäneet tavoitteiden saavuttamista? Mitkä asiat ovat estäneet tai asettaneet haasteita kehittämistoiminnalle?
- Ehdotukset jatkotoimenpiteiksi?

Kaikkien perheiden Suomi -hankkeen ulkoinen arviointi on ollut luonteeltaan kehittävää arviointia, jolle on ollut ominaista hankkeen toimijoiden osallistuminen sekä arvioijan ja arvioitavan vuorovaikutus. Ulkoinen arvioitsija osallistui hankkeen kehittämistyöhön sen alkuvaiheessa tukemalla hankehenkilöstöä toiminnan suunnittelua koskevan Suunta -työkalun käyttöönotossa. Suunta on Terveysten edistämisen keskuksen (nykyisin SOSTE) kehittämä työkalu helpottamaan toiminnan ja sen arvioinnin suunnittelua. Suunta on yksinkertaistettu malli 1990-luvulla EU:n asiantuntijoille arviointityökaluksi kehitetystä Logical Framework Matrix-mallista. (Aalto-Kallio ym. 2009.). Suunnan avulla kehittämistoiminnasta laadittiin johdonmukaisesti etenevä kokonaisuus, jossa eri osa-alueet ja toiminnot olivat loogisessa suhteessa keskenään. Hankkeen toimintaa arvioitiin ennalta sovituin kriteerein, ja saatua tietoa käytettiin toiminnan kehittämisessä. Suunta -työkalu mahdollisti arvioinnin fokusoinnin hankkeen oleellisiin kehittämisprosesseihin sekä saavutettuihin tuloksiin ja vaikutuksiin.

Väliarviointi kattoi ajanjakson hankkeen käynnistymisestä keväällä 2013 vuoden 2014 loppuun. Väliarvioinnissa tarkasteltiin hankkeen toimintaa suhteessa sen tavoitteisiin ja haluttuihin tuloksiin. Arviointi tuotti hankkeen toimijoille välitöntä tietoa hankkeen etenemisestä ja siitä, miten tavoitteiden suuntaisessa toiminnassa oli hankkeen alkuvaiheessa onnistuttu. Väliarvioinnista tuotettiin erillinen raportti. (Heimo 2015.)

Loppuarviointi on toiminut väliarvioinnin tavoin toiminnan ohjauksen ja kehittämisen apuvälineenä. Se on tuottanut tietoa verkoston päätöksenteon tueksi hankkeen viimeisenä toimintavuonna. Arvioinnin alustavat tulokset ja vaikutukset kerrottiin johtoryhmälle, hankehenkilöstölle ja rahoittajan edustajalle alkuvuodesta 2016, jolloin saatua tietoa on voitu vielä hyödyntää hankkeen loppuunsaattamisessa ja vakiinnuttamisessa.

Loppuarviointi kertoo, missä määrin verkoston yhteinen perhepoliittinen vaikuttamistyö on saanut aikaan positiivisia muutoksia ja vaikutuksia monimuotoisten perheiden asemaan lainsäädännössä ja perhepalveluissa. Arviointi kuvaa myös sitä, missä määrin hankkeen antamalla tuella on ollut positiivista vaikutusta verkoston järjestöjen omaan vaikuttamistyöhön, vaikuttamisosaamiseen ja vaikuttamisen kohdentamiseen. Hankkeen kehittämistoimintaa on arvioitu tavoite-tuotos-tulos-vaikutus -ketjun kautta. Hankkeen vaikuttavuutta ei ole ollut mahdollista arvioida vielä tässä vaiheessa. Vaikuttavuudella tarkoitetaan pitkäkestoisia, pysyviä ja laaja-alaisia vaikutuksia, jotka säteilevät laajemmin koko yhteisöön (Suopajarvi 2013). Hankkeen kohdalla se olisi tarkoittanut esimerkiksi sitä, että hankkeen vaikuttamistoiminnalla aikaan saatujen lainsäädännön muutosten vaikutuksia olisi arvioitu suhteessa monimuotoisten perheiden saamiin etuuksiin ja palveluihin ja sitä kautta perheiden hyvinvointiin. Palvelujärjestelmässä olisi puolestaan arvioitu sitä, miten hankkeen tuottama tieto monimuotoista perheistä ja heidän tarpeistaan olisi sisäistetty ammattilaisten antamissa palveluissa ja kohtelussa.

Tavoitteiden saavuttamisen arviointi edellyttää sitä, että tavoitteet on ilmaistu riittävän yksityiskohtaisesti ja että niistä ollaan suhteellisen yksimielisiä (Rajavaara 2006). Suunta-työkalun avulla luotu looginen viitekehys on tarjonnut hankkeen arvioinnille hyvät ja selkeät raamit. Tuotosten ja tulosten arviointia on helpottanut myös se, että hankkeessa oli kerätty ja dokumentoitu systemaattisesti tietoja hankkeen etenemisestä. Loppuarvioinnin tulokset perustuvat seuraaviin hankkeessa tuotettuihin lähteisiin:

- Suunta -työkalun avulla tuotettu kehittämistoiminnan looginen viitekehys.
- Johtoryhmälle ja projektihenkilöstölle suunnattu kysely ja siihen liittyvät, laadullista tietoa tuottavat avovastaukset (11/2014).
- Johtoryhmälle ja hankehenkilöstölle suunnattu arviointiverstas (12/2014).
- Johtoryhmälle suunnattu kysely ja siihen liittyvät laadullista tietoa tuottavat avovastaukset (joulukuu 2015).
- Johtoryhmän kokous (2/2016).
- Hankehenkilön täyttämät onnistumiskartoitukset 2015 ja 2016 (Liite 2 ja Liite 3).
- Hankesuunnitelma ja toimintasuunnitelmat vuosilta 2013–2016.
- Hankkeen toimintakertomukset 2013–2015.
- Hankkeen viestintäsuunnitelma 2014–2016.
- Hankkeen vaikuttamistyön suunnitelma 2013–2016.
- Uutiskirjeet ja keskustelut hankehenkilöstön kanssa.

Hankkeen saavuttamia tuloksia ja vaikutuksia on arvioitu suhteessa hankkeen kolmeen keskeiseen osatavoitteeseen. Arviointiraportissa kutakin osatavoitetta on tarkasteltu omana kokonaisuutenaan. Osatavoitteet ovat:

- Perhepoliittinen vaikuttaminen.
- Tiedon vieminen lasten, nuorten ja perheiden palveluihin.
- Vaikuttamistoiminnan vakiinnuttaminen.

4. KAIKKIEN PERHEIDEN SUOMI -HANKKEEN TULOKSET JA VAIKUTUKSET

4.1. Perhepoliittinen vaikuttaminen

Kaikkien perheiden Suomi -hankkeen perhepoliittisen vaikuttamisen tavoitteena oli muodostaa verkostolle monimuotoisten perheiden hyvinvointia ja asemaa parantavat viestit, joita verkoston järjestöt voivat edistää yhdessä. Tarkoituksena oli saattaa viestit lainsäätäjien, päättäjien ja ammattilaisten tietoisuuteen ja otettavaksi huomioon lainsäädännön valmistelussa, päätöksenteossa ja palveluissa. Tavoitteena oli lisäksi vahvistaa verkoston asiantuntijuutta monimuotoisten perheiden puolestapuhujana.

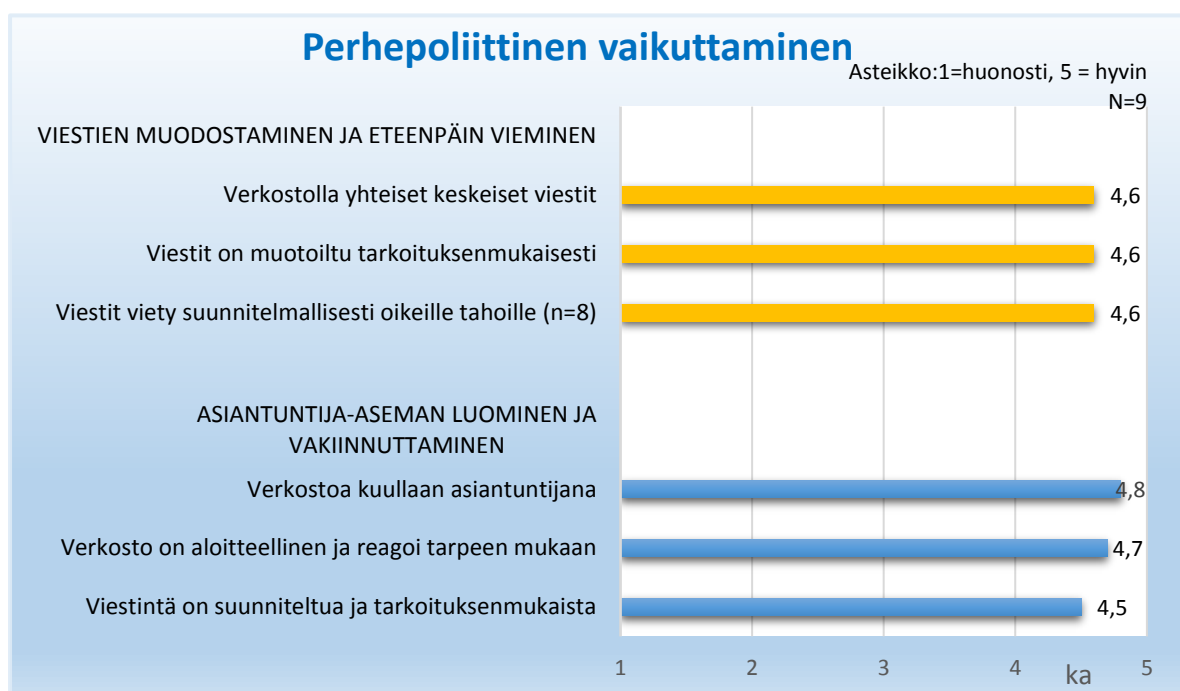
Lähtökohtana hankkeen käynnistämiseksi oli Monimuotoiset perheet -verkoston tarve löytää uudenlaisia, toimivia keinoja ja sisältöjä yhteiselle vaikuttamistyölle. Taustalla oli kokemus siitä, että verkoston ja sen jäsenjärjestöjen yksinään tekemä vaikuttamistyö ei ollut riittävän tehokasta. Verkoston toimijoiden oletuksena oli, että hankkeen avulla järjestöt voisivat antaa yhteisen ja jäsennellyn panoksensa perhepolitiikan ja -työn kehittämiseen ja siten saada aikaan riittävästi painostusvoimaa vaikuttavan perhepolitiikan tekemiseen. Oletuksena oli myös se, että yhteisen hankkeen kautta voisi syntyä uutta tietoa perheiden monimuotoisuudesta ja osaamista, josta kaikki verkoston järjestöt hyötyisivät. Jotta verkosto voisi toteuttaa yhteisiä tavoitteitaan, sillä tulisi olla myös toimivat perusrakenteet ja resursseja tiedon tuotantoon ja levittämiseen.

Verkoston johtoryhmän käsityksiä hankkeen perhepoliittisen vaikuttamisen tuloksista ja vaikutuksista kartoitettiin sähköisellä kyselyllä joulukuussa 2015 osana loppuarviointia, kun hankkeen toiminta-aikaa oli jäljellä enää vuosi. Vaikuttamistyölle asetettujen onnis-

tumiskriteerien avulla johtoryhmän jäsenet arvioivat, miten hyvin hanke oli heidän mielestään onnistunut perhepoliittisten tavoitteiden saavuttamisessa. Hankehenkilöstön näkemyksiä perhepoliittisista tuloksista ja vaikutuksista selvitettiin puolestaan onnistumiskartoituksen avulla.

Johtoryhmän toiminnanjohtajien mielestä hanke oli kokonaisuudessaan onnistunut erinomaisesti kaikkien perhepoliittisten tavoitteiden osalta ja täyttänyt sille asetetut ennakkoodotukset. Verkoston yhteiset viestit oli muodostettu suunnitelmien mukaan, käytännöt luotu kannanottojen ja lausuntojen tekemiseen ja viestit viety suunnitelmien mukaisesti verkoston kannalta olennaisille tahoille. Verkoston vaikuttamistyön asiantuntijuutta ja osaamista oli vahvistettu niin, että verkosto oli saavuttanut vastaajien mukaan tunnustetun ja merkittävän aseman perhepoliittisena vaikuttajana. (Kuvio 2).

Kuvio 2. Perhepoliittiseen vaikuttamiseen liittyvien tavoitteiden saavuttaminen

Verkoston yhteiset perhepoliittisten viestit

Hankkeen työntekijät selvittivät kesällä 2013 verkoston toiminnanjohtajille suunnatun kyselyn avulla järjestöjen sen hetkistä vaikuttamistyön tapaa, sisältöä ja edunvalvontaa. Lisäksi he kartoittivat järjestöjen jäsenten (n=200) kokemuksia palveluista ja lainsäädännöstä. Kyselyistä ilmeni, että monimuotoisia perheitä ei tunnustettu lainsäädännössä eikä palvelujärjestelmässä ja he kohtasivat välillä myös kielteistä asennoitumista. Kyse-

lyistä ilmeni, että suuri osa järjestöjen toteuttamasta vaikuttamistyöstä oli toiminnanjohtajien vastuulla, eikä mikään järjestöistä kerännyt järjestelmällisesti tietoa jäsenistöltään vaikuttamistyön tueksi. Järjestöjen vaikuttamistyö kohdistui poliittisella tasolla perhelainsäädäntöön ja siinä erityisesti vanhemmuuden määrittelyyn ja perhe-etuuksiin. Kuntatasolla vaikuttamistyötä tehtiin kotihoidontuen kuntalisten tasapuolistamiseksi. Palvelujärjestelmään suuntautuva vaikuttamistyö painottui perheiden kokemustiedon jakamiseen ja erilaisten perheiden näkyväksi tekemiseen. Perheiden kokemat ongelmat liittyivät puolestaan lapsiperheiden tulonsiirtoihin, eriarvoisiin perhevapaisiin, lapsen huoltajuuteen, juridiseen vanhemmuuteen ja ylipäättään monimuotoisuuden kohtaamiseen palvelujärjestelmässä.

Hankkeessa perhepoliittisten viestien muodostamisessa kuultiin laajasti verkoston järjestöjen jäsenistöä, hallituksia ja toiminnanjohtajia. Valitut viestit perustuivat järjestöjen omiin vaikuttamistyön sisältöihin, hankehenkilöstön tekemiin järjestöjen vaikuttamistyötä koskeviin selvityksiin sekä hankkeeseen perustetun vaikuttamistyön kehittäjäryhmän ja johtoryhmän käymiin keskusteluihin eri perhemuotoja yhdistävistä tavoitteista.

Arviointikyselyyn vastanneiden toiminnanjohtajien mukaan hanke onnistui erinomaisesti verkoston yhteisten viestien muodostamisessa. Hankkeen julkaisemat viestit mahdollistivat verkoston yhteisen vaikuttamistyön ja viestien suunnitelmallisen eteenpäin viemisen päättäjien ja muiden asianomaisten tahojen tietoon. Arvioinnin mukaan yhteisten viestien syntyminen ja niiden edistäminen tiivisti verkoston yhteistyötä ja vahvisti vaikuttamistyön osaamista. Hankehenkilöstö mahdollisti verkoston läsnäolon tilanteissa, joissa se ei olisi ollut muuten mahdollista. He toimivat koko verkoston edustajina ilman yksittäisen järjestön intressien esiintuomista mutta samalla varmistaen, että kaikkia jäsenjärjestöjä kuultiin. Hankkeessa verkostolle oli luotu yhtenäinen ja yhdessä sovittu toiminta- ja päätöksentekokulttuuri, joka projektipäällikön sanoin ”mahdollisesti vaikuttamistyön tekemisen nopeasti ja proaktiivisesti muuttuvissa ja nopeaa reaktiota vaativissa tilanteissa”.

Verkoston hankesuunnitelmaan oli määritelty kolme yhteisesti ajettavaa viestiä. Hankkeen käynnistyttyä niitä tarkistettiin ja täydennettiin vielä kahdella muulla tavoitteella. Tärkeänä pidettiin sitä, että valitut viestit olivat sellaisia, joiden takana mahdollisimman moni järjestö voi olla, ja että hankkeen kaiken toiminnan läpäisi rasmin vastainen eetos.

Verkosto valitsi yhteisesti ajettaviksi seuraavat viisi perhepoliittista viestiä:

- Perhevapaajärjestelmä huomioi monimuotoiset perheet.
- Perheet saavat enemmän tukea ja apua moninaisten elämäntilanteiden kohdatessa.
- Lapsille voidaan varmistaa oikeus tavata sosiaalisia vanhempia.
- Perheille tarjotaan psyykkistä tukea kriisin kohdatessa ja kriisien jälkihoitoon kiinnitetään riittävä huomiota.
- Taloudellisten etuuskien rakenteelliset epäkohdat korjataan siten, että monimuotoisten perheiden taloudellinen toimeentulo turvataan samalla tavalla kuin muidenkin perheiden.

Verkostossa mukana olevat järjestöt valitsivat ydintoimintaansa liittyvän tärkeän vaikuttamistavoitteen, jonka muodostamiseen ja edistämiseen se sai tukea hankkeelta.

- Adoptioperheet ry:
Suomeen on tehtävä kansallinen adoptio-ohjelma.
- Familia ry:
Väestörekisteriin tulee voida ilmoittaa useampi kuin yksi äidinkieli.
- KÄPY - Lapsikuolemaperheet ry:
Lapsen kuoleman jälkeinen sairausloman diagnoosi muu kuin masennus.
- Suomen Monikkoperheet ry:
Monikkoperheellisyyden tulee itsessään olla peruste subjektiivisen päivähoidon täyspäiväisyydelle tulevan uudistuksen jälkeen.
- Suomen nuoret lesket ry:
Perhe-eläkkeiden epäkohtien korjaaminen.
- Perhehoitoliitto ry:
Sijaisvanhemman aseman parantaminen.
- Sateenkaariperheet ry:
Vanhemmuusolettama ja lapsen tunnustamismenettelyn yhdenvertaisuus.
- Lapsettomien yhdistys Simpukka ry:
Hedelmöityshoitolaisten muutostarpeiden arviointi, hoidon saannin kriteerit ja muutoksenhakuoikeus.
- Suomen Uusperheiden Liitto ry:
Etälapsen aseman parantaminen.
- Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:
Tuomioistuimiin käräjätuomarin avuksi perheneuvonnan, lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijoita.

Hanke saavutti monia erinomaisia tuloksia verkoston yhteisten perhepoliittisten viestien edistämisessä. Hankkeen ajamista viidestä yhteisestä viestistä neljä saatiin tavoitteiden mukaisesti vietyä perille. Perheiden taloudellisten etuuksien epäkohtien selvittäminen ja siitä kannanoton julkaiseminen ei ollut vielä toteutunut loppuarvioinnin ajankohtana. Loppuarvioinnin yhteydessä selvitettiin lisäksi sitä, millaisia tuloksia verkoston järjestöjen omien tavoitteiden osalta saavutettiin ja millaiseksi jäsenjärjestöt kokivat hankkeelta saamansa tuen. Arvioinnin perusteella myös useat näistä tavoitteista etenivät toivotulla tavalla ja hankkeen tuella.

Verkoston yhteiset perhepoliittiset viestit ja niiden edistämisen saavutukset:

- Verkostolle saatiin muodostettua 5 yhteisestä perhepoliittista viestiä ja kullekin verkoston järjestölle (10 järjestöä) oma vaikuttamisviesti, jonka edistämistä hanke tuki.
- Hallitusohjelmaan saatiin kirjaukset kahdesta verkoston tavoitteesta: perheiden monimuotoisuus otetaan lasten ja perheiden palvelujen kokonaisuudistuksen lähtökohdaksi ja laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta uudistetaan kokonaisuudessaan.
- STM perusti kolmikantaisen työryhmän uudistamaan monimuotoisten perheiden perhevapaita verkoston vaikuttamistyön tuloksena. Työryhmässä oli mukana edustajat viidestä verkoston järjestöstä ja hankkeen projektipäällikkö asiantuntijajäseneksi. Työryhmän työn tuloksena syntyi lokakuussa 2015 asiaa koskeva mietintö, joka luovutettiin sosiaali- ja terveysministerille. Mietintö sisälsi ehdotuksia perheiden yhdenvertaisuuden edistämiseksi.
- Verkosto on saanut edustuksen hallituksen Lapsi- ja perhepalvelujen uudistaminen -kärkihankkeen ohjausryhmään.
- Eduskuntavaalien alla muodostettiin verkostolle yhteiset hallitusohjelmataavoitteet, jotka perustuivat verkoston ajamiin viesteihin. Hallitusohjelmataavoitteet tavoittivat postitse ja sähköisesti yli 1000 kansanedustajaehdokasta. Eduskuntavaalien yhteydessä järjestettiin olohuonevaalitentti, jossa mukana kuuden eri puolueen edustajat ja 15 muuta osallistujaa. Vaalitenttiä seurattiin myös twitterissä ja facebookissa.
- Verkoston viestejä vietiin 54 poliittiseen vaikuttamistapaamiseen yksistään vuonna 2015. Määrä yli kaksinkertaistui edelliseen vuoteen verrattuna. Näitä olivat mm. vaalipaneelit, risteilyt, puoluekokoukset, päättäjien tapaamiset, työryhmäosallistumiset (mm. *perhevapaat*, *kotihoidontuki*, *äitiyslaki*, *isyyslaki*) ja valiokuntatapaamiset.

Hankkeessa pidettiin erittäin tärkeinä ja hedelmällisinä työmuotoina poliitikkojen ja muiden vaikuttajien tapaamisia ja lainvalmistelutyöryhmiin osallistumista, joissa voitiin nostaa keskusteluun verkoston ajamia viestejä. Hankehenkilöstön mielestä yhteistyössä esiintyi kuitenkin myös haasteita, jotka hidastivat viestien edistämistä. Näitä olivat muun

muassa poliittisen päätöksenteon prosessien hitaus ja hankaluus ja joskus myös poliittisen tahdon puute. Myös joidenkin henkilöiden ennakkoluulot ja asenteet vaikuttivat siihen, miten edistettäviin viesteihin suhtauduttiin. Hankehenkilöstön mukaan ”periaatteessa monimuotoisuutta oltiin valmiita edistämään, mutta kun selvisi, mitä se käytännössä tarkoitti, tahto tuntui loppuvan kesken.” Perhevapaiden uudistamisen osalta hankkeen viestien eteenpäin viemistä hidasti ja hankaloitti suomalainen kolmikantainen päätöksentekoprosessi, joka edellytti myös työmarkkinaosapuolten mukana oloa ja niiden sopimisvalmiutta.

Jotkut järjestöistä kokivat omalla kohdallaan haasteeksi myös sen, että monet verkoston ajamista asioista eivät suoraan liittyneet oman järjestön kohderyhmään, vaikkakin tämä seikka oli tiedossa ja tästä oli sovittu jo yhteisiä viestejä valittaessa. Jotkut järjestöt olivat pystyneet varaamaan hankkeeseen enemmän aikaa ja hyödyntämään hankehenkilöstön antamaa tukea, mikä näkyi näiden järjestöjen omien tavoitteiden edistymisessä.

Onnistuminen järjestöjen omien viestien eteenpäin viemisessä:

- KÄPY – Lapsikuolemaperheet ry:n ja Suomen nuoret lesket ry:n yhteinen ehdotus hoitotyön suosituksiksi perheen tuen saamiseksi kuoleman kohdatessa. Hoitosuosituksista varten on perustettu oma työryhmä.
- Adoptioperheet ry:n Kansallinen adoptio-ohjelman visio (hankkeen tukemana). Hanke on vaikuttanut adoptio toimijoiden saamiseen saman pöydän ääreen, yhteyden löytymiseen lastensuojelun ja adoptiokentän välille. Adoptio-ohjelman aikaansaamiseksi on annettu yhteinen lausunto.
- Sateenkaariperheet ry:n Äitiyslaki-kansalaisaloite ylitti 50 000 allekirjoittajan rajan 12.5.2016, joten se etenee eduskunnan käsittelyyn. Äitiyslain tavoitteena on edistää sateenkaariperheissä elävien lasten tasa-arvoa.
- Suomen Monikkoperheet ry:n monikkoperhevalmennusmalli on tarjottu toimivaksi malliksi hallituksen kärkihankkeeseen.
- Lapsiperheiden kotipalvelun lakitekstimuotoa on saatu parannettua yhteisin ponnituksin.
- Verkosto on saanut edustuksen isyyslakiesitystä valmistelevaan työryhmään. Isyysvapaatavoite on mennyt eteenpäin. Tavoite on kirjattu STM:n työryhmämuistioon.

Merkittävänä tuloksena järjestöjen omien viestien eteenpäinviemisessä mainittiin KÄPY - Lapsikuolemaperheet ry:n ja Suomen nuoret lesket ry:n yhteinen ehdotus hoitotyön suosituksiksi, joka koski tuen saamista perheelle kuoleman kohdatessa sen jäsentä. Hankkeen avulla valmistui myös kansallisen adoptio-ohjelman visio sekä äitiyslaki-aloite,

jonka tavoitteena oli edistää sateenkaariperheissä elävien lasten tasa-arvoa (KPS, Toimintakertomus 2015). Hanke käynnisti vuonna 2015 yhdessä Sateenkaariperheet ry:n kanssa Äitiyslaki – kampanjan, joka tähtäsi lain muuttamiseen niin, että hedelmöityshoidolla alkunsa saaneen lapselle vahvistetaan kaksi vanhempaa jo ennen lapsen syntymää. Tätä koskeva kansalaisaloite on etenemässä eduskunnan käsittelyyn, sillä 50 000 allekirjoittajan raja rikkoutui loppuarviointiraportin kirjoittamisen aikaan 12.5.2016.

Kyselyn mukaan osa verkoston järjestöistä koki yhteistyön hankkeen kanssa erittäin hedelmälliseksi ja kertoi hyötynensä saamastaan tuesta merkittävästi. Hankehenkilöstön tuki oli mahdollistanut sellaisten asioiden tekemisen, mihin järjestöillä itsellään ei olisi ollut aikaa paneutua. Toisaalta joidenkin järjestöjen kohdalla tulokset olivat jääneet vähäisemmiksi. Vaikka näiden järjestöjen oma tavoite ei edennyt toivotulla tavalla, niin nekin järjestöt kokivat hyötynensä vaikuttamis- ja arviointiosaamisensa vahvistumisesta sekä oman järjestönsä ja kohderyhmänsä tunnettuuden lisääntymisestä. Tärkeänä pidettiin myös sitä, että järjestöjen tavoitteet saatiin näkyviin, kun hankkeen edustajat osallistuivat kuulemisiin ja työryhmiin, joihin järjestöjen omat edustajat eivät ennättäneet mukaan.

Järjestöjen omien viestien etenemiseen vaikutti se, miten paljon järjestöillä oli mahdollisuus käyttää aikaa niiden muodostamiseen ja edistämiseen. Eräs vastaaja totesi, että järjestö ei ollut pystynyt ”ulosmittaamaan hankkeesta saatavilla olevaa tukea”, koska ei ollut pystynyt paneutumaan vaikuttamisviestin tuottamiseen omassa organisaatiossaan siinä määrin, kuin alun perin oli ollut tarkoitus. Hankkeen työntekijät taas kokivat omat resurssinsa riittämättömiksi vastuun kantaan yksittäisen järjestön viestistä. Hankkeen tavoitteiden mukaan tämä rooli ei toisaalta kuulunutkaan heidän vastuulleen. Hanketyöntekijöiden mielestä joidenkin järjestöjen viestit olivat jääneet täsmentämättä, joten heidän oli vaikeaa tietää, millaista tukea olisi tarvittu. Jonkun järjestön viestin tavoite jäi myös saavuttamatta, koska sen eteenpäin viemiselle ei tullut poliittisesti otollista ajankohtaa, johtuen esimerkiksi siitä, että sopivaa lakiuudistusta ei tullut valmisteluun hankkeen aikana.

Järjestöjen kokemia hyötyjä saamastaan tuesta kuvattiin seuraavin kommentein:

- ”Järjestön oma vaikuttamisosaaminen ja edunvalvonta lisääntynyt.”
- ”Järjestö päässyt näkyville lausunnoissa ja tapahtumissa.”

- *”Lisännyt järjestön näkyvyyttä ja tietoisuutta järjestön olemassaolosta, kohderyhmän erityispiirteistä ja tarpeista.”*
- *”Järjestö on saanut vakituisen aseman lausuntojen antajana.”*
- *”Järjestöjen toimijat/koordinaattorit saaneet lisäkoulutusta ja sitouttamista vaikuttamistyöhön (mm. risteily 2015), joka lisännyt järjestön hallituksen tyytyväisyyttä toimintaan.”*
- *”Järjestö on saanut tukea ja koulutusta Suunta-työkalun käyttöön ottoon.”*

Verkoston asiantuntija-aseman luominen ja sitä koskevat saavutukset

Tavoitteeksi asetettiin verkoston asiantuntijuuden tunnetuksi tekeminen monimuotoisiin perheisiin liittyvissä asioissa. Verkostosta haluttiin muodostaa varteenotettava ja uskottava asiantuntija, joka reagoi herkästi ajankohtaisiin asioihin ja jonka toiminta perustuu riittävään ja luotettavaan tietoon sekä hyvään viestintään. Tätä tarkoitusta varten perustettiin verkoston järjestöistä koostuva vaikuttamistyön kehittäjäryhmä sekä laadittiin konkreettinen vaikuttamissuunnitelma ja viestintäsuunnitelma ohjaamaan viestien käytännön toimeenpanoa ja toteuttamista hankkeen aikana. Tavoitteena oli, että verkoston toimijat pääsevät mukaan perheitä koskevien päätösten valmisteluun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Asiantuntija-aseman saavuttamisen kannalta tärkeiksi sidosryhmiksi määriteltiin verkostossa mukana olevat järjestöt, ministeriöt, yksittäiset vaikuttajat, muut järjestöt, Lastensuojelun Keskusliitto ja RAY:n Emma & Elias -ohjelma sekä erilaiset parlamentaariset elimet.

Loppuarvioinnissa kyselyyn vastanneiden verkoston toiminnanjohtajien mukaan hanke oli onnistunut erinomaisesti verkoston asiantuntija-aseman muodostamisessa ja asiantuntijuuden tunnetuksi tekemisessä. Verkosto oli saavuttanut jo hankkeen toimintakauden puolivälissä tunnustetun ja merkittävän asiantuntija-aseman perhepoliittisena vaikuttajana perhejärjestöjen joukossa. Hankkeen loppuvuosina asiantuntijuus näytti kyse-lyjen ja aineiston perusteella vielä selvästi vahvistuneen.

Toiminnanjohtajien ja hankehenkilöstön mukaan hanke oli saavuttanut monia merkittäviä tuloksia ja vaikutuksia verkoston aiempaan perhepoliittisen vaikuttamiseen nähden:

Tulokset ja vaikutukset:

- Verkostolla oli 54 poliittiseen vaikuttamiseen tähtävästä tapaamisesta yksistään vuonna 2015. Määrä yli kaksinkertaistui edelliseen vuoteen verrattuna. Näitä olivat mm. vaalipaneelit, risteilyt, puoluekokoukset, päättäjien tapaamiset, työryhmäosallistumiset (*perhevapaat, kotihoidontuki, äitiyslaki, nuorisolaki, varhaiskasvatus, isyyslaki*) ja valiokuntatapaamiset (*avioliittolaki, translaki*).
- Verkosto antoi yli 30 yhteistä lausuntoa ja kannanottoa vuosina 2013–2016 (*vuonna 2015 mm. lasten kodinhoidon tuki, päivähoiton maksukorotus, varhaiskasvatuksen muutos, avioliittolain liitännäislaki, lausunto Lapsiasiavaltuutetun vuosikirjaan, vetoamus kunnille lasten subjektiivisen päivähoito-oikeuden puolesta, HS:n mielipidekirjoitukset sijaishuollosta ja lapsen oikeudesta saada pysyviä ihmissuhteita*). Lausuntojen ja kannanottojen määrä moninkertaistui aiempaan toimintaan nähden. Ennen hankkeen käynnistymistä verkoston järjestöt antoivat yhdessä vain kaksi lausuntoa.
- Hanke toteutti uusperheiden parissa toimiville kyselyn (n=261), jonka tuloksista tuotettiin tietoa Lapsi- ja perhepalvelujen uudistusohjelman ohjausryhmän tueksi.
- Verkoston yhteinen Taidenäyttely *Monimuotoiset perheet* pidettiin Helsingissä marras-joulukuussa 2015. Näyttely kiertää muita verkoston järjestöjen kotipaikkakuntia vuoden 2016 aikana.
- Hanke järjesti vaikuttamistyön koulutusristeilyn verkoston järjestöjen hallituksille ja muille aktiivisille toimijoille (84 osallistujaa). Arviointikyselyyn vastanneiden mukaan koulutus lisäsi järjestötoimijoiden vaikuttamisosaamista ja edesauttoi hyvien käytäntöjen jakamista järjestöjen kesken.
- Verkoston vaikuttaminen on ollut aiempaa näkyvämpää, aktiivisempää ja painokkaampaa. Monimuotoisten perheiden erityiset piirteet on kartoitettu, tuotu esiin edunvalvonnassa ja viestinnässä, huomioitu erilaisissa työryhmissä ja tavoiteohjelmissä. Tietoisuus siitä, että perheet ovat Suomessa monimuotoisia, on poliitikkojen ja virkamiesten keskuudessa lisääntynyt. Verkosto on saanut nopeasti uskottavuutta ja näkyvyyttä ja verkoston ajamat asiat on otettu mukaan tavoiteohjelmiin, työryhmiin ja yleiseen keskusteluun. Verkoston lanseeraama monimuotoiset perheet -käsite kirjattiin hallitusohjelmaan ja useisiin politiikkaohjelmiin, ja se tuli yleisesti osaksi julkista perhepoliittista keskustelua.
- Verkoston lausunnot ja kannanotot ovat aiempaa asiantuntevampia, kattavampia ja valmisteluun paneutuminen monipuolisempaa. Verkostolla on selkeät käytännöt perhepoliittisten viestien valmisteluun ja päätöstentekoon. Hankkeet työntekijät ovat tuoneet oman asiantuntemuksensa viestien sisältöön ja muodostamiseen.
- Monimuotoiset -verkosto tunnustetaan tänä päivänä asiantuntijatahona aiempaa paremmin. Asiantuntijarooli eri perhemuotojen erityispiirteiden huomioimisessa on vahvistunut, mikä on vaikuttanut siihen, että yhteydenotot päättäjien taholta ovat lisääntyneet. Verkostolta ja hankkeelta pyydetään lausuntoja ja edustajia vaikutusvaltaisiin valmisteluelimiin, paneeleihin ja tilaisuuksiin. Verkostolla on edustus useissa työryhmissä ja poliittisissa elimissä, mm. hallituksen Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma -kärkihankkeen ohjausryhmässä ja Sosiaali- ja terveysministeriön Monimuotoisten perheiden vanhempainvapaatyöryhmässä. Ennen hanketta verkostolla ei ollut yhtään edustajaa missään elimessä.

- Hanke seuraa aktiivisesti lainvalmistelua ja on verkostoitunut oikeisiin henkilöihin ja tahoihin. Verkostolla on laajat yhteydet päättäjiin, virkamiehiin ja palvelujärjestelmän-toimijoihin olennaisilla alueilla. Viestit on vastaajien mukaan suunnattu oikeille ta-hoille.
- Verkosto on saanut kaksi tavoitteiden mukaista kirjausta hallitusohjelmaan, joista konkreettisena seurauksena verkosto on päässyt mukaan Lasten ja perheiden pal-velujen uudistuksen kärkihankkeen ohjausryhmään 2016-2019 ja tapaamisoikeus-lain kokonaisuudistus toteutuu 2016-2017.
- Verkoston järjestöjen keskinäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden järjestöjen kanssa on lisääntynyt.
- Verkoston vaikuttamistyön osaaminen on vahvistunut. Hyviä vaikuttamistyön käytän-töjä jaetaan työntekijöiden ja vapaaehtoisten kesken.

Perhepoliittisen vaikuttamistyön onnistumista edistäneet tekijät (onnistumiskartoitus 2016):

- Hankkeen kyky sitoa verkoston viestit käynnissä oleviin yhteiskunnallisiin keskusteluihin.
- Yhteiskunnallisen keskustelun ”momentum”.
- Päättäjien valmius huomioida perheiden monimuotoisuus.
- Hankehenkilöstön kyky hyödyntää poliittisen päätöksenteon aikatauluja. Oikeiden viestintäkanavien löytäminen ja mahdollisuus reagoida nopeasti.
- Perhepoliittisten viestien hyvä muotoilu. Viestien taustat oli selvitetty, jolloin työntekijöillä oli riittävästi tietoa vastata kysymyksiin.
- Hyvä viestintäsuunnitelma ja hyvin suunnitellut viestinnän käytännöt.
- Perhepoliittisten viestien kohdentaminen oikeille tahoille ja yhdessä sovitut säännöt myös kriisiviestinnän osalta.
- Hankehenkilöstön laajat ja monipuoliset verkostot ja taito rakentaa uusia ja kattavia verkostoja.
- Hankkeen verkostoituminen myös muiden järjestöjen ja hankkeiden kanssa.
- Järjestöjen ja johtoryhmän sitoutuminen vaikuttamistyön vaatimiin nopeisiin reaktioihin.
- Selkeästi sovitut verkoston yhteiset käytännöt ja toimiva yhteistyö.
- Järjestöjen keskinäinen luottamus.
- Järjestöjen tieto-aidon hyödyntäminen hankkeen vaikuttamistyössä. Järjestöt jakoivat keskenään vaikuttamistyön osaamistaan ja ideoitaan.

- Hankkeella riittävät henkilöresurssit huolelliseen valmisteluun, viestinnän suunnitteluun ja julkaisujen tuottamiseen.
- Hankehenkilöstöllä sopiva koulutus ja vaikuttamistyön osaaminen.
- Mahdollisuus kouluttautua, mikä syvensi asiantuntemusta ja loi pohjaa asiantuntijana työskentelylle.
- Hankehenkilöstö neutraaleina toimijoina saivat eri toimijat saman pöydän ääreen.
- Hyvä graafinen ilme erottui edukseen, herätti huomiota ja keskustelua.

Perhepoliittinen vaikuttamistyön onnistumista vaikeuttaneet / hidastaneet tekijät (onnistumiskartoitus 2016):

- Päätöksenteon prosessien hitaus, hankaluus.
- Perhevapaiden uudistamisessa kolmikantainen päätöksentekoprosessi.
- Poliittisen tahdon puute.
- Asenteet ja ennakkoluulot monimuotoisuuden huomioimista kohtaan.
- Asioiden valmistelun kiireinen aikataulu.
- Joidenkin järjestöjen viestin täsmentymättömyys.
- Järjestöjen omien viestien edistäminen oli riippuvainen järjestöjen omasta aktiivisuudesta.
- Järjestö ei pystynyt panostamaan riittävästi tavoitteensa edistämiseen.
- Järjestön omalle tavoitteen edistämiseksi ei tullut sopivaa ajankohtaa. Esim. lakiuudistusvalmistelu ei käynnistynyt hankkeen aikana.

4.2. Tiedon vieminen lasten, nuorten ja perheiden palveluihin

Kaikkien perheiden Suomi -hankkeen toinen keskeisistä vaikuttamistyön osatavoitteista suuntautui monimuotoisia perheitä koskevan tiedon tuotantoon. Tätä tarkoitusta varten hankkeen viestintäsuunnitelmaan oli linjattu tavoitteet ja keinot tiedon keruulle, levittämiselle ja monimuotoisten perheiden tunnetuksi tekemiselle. Suunnitelmallisen ja tarkoituksenmukaisen viestinnän avulla pyrittiin edistämään verkoston ja monimuotoisten perheiden näkyvyyttä ja tunnettuutta sekä nostamaan esille perheiden erityispiirteitä ja eri-

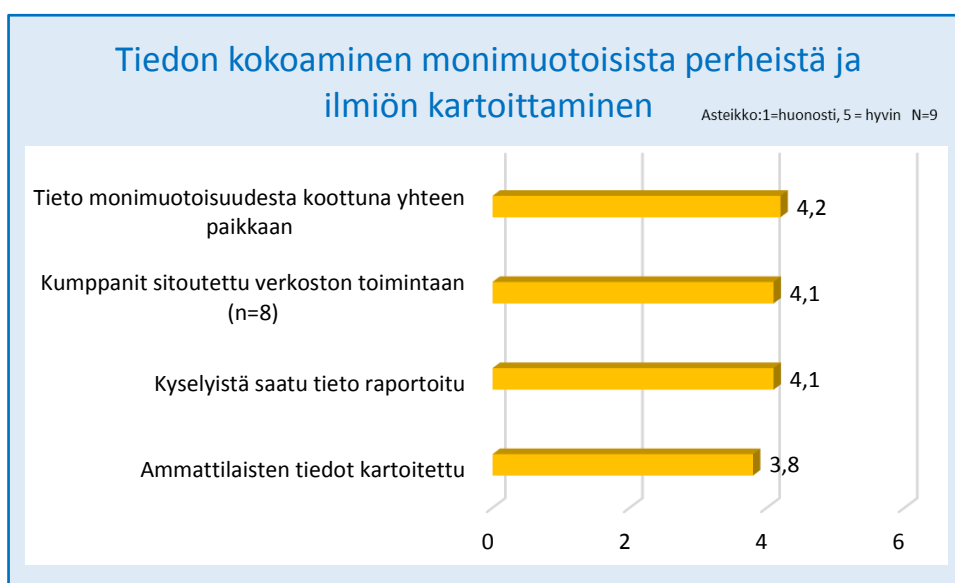
tyistarpeita. Viestinnän avulla kiinnitettiin huomiota myös perheiden eriarvoiseen kohteluun palveluissa. Viestinnän tehtävänä oli saattaa hankkeessa tuotettu tieto mahdollisimman tehokkaasti ammattilaisten käytettäväksi lasten, nuorten ja perheiden palveluissa. (Viestintäsuunnitelma 2014-2016.)

Hankkeessa tavoitteena oli koota jäsenjärjestöissä olevaa tietoa helposti löydettävään ja käytettävään muotoon sekä kartoittaa perheiden monimuotoisuutta ilmiönä. Toisena keskeisenä tavoitteena oli tehdä perheiden monimuotoisuutta tunnetuksi palvelujen tarjoajien keskuudessa. Hankkeen aikana täsmentyivät lisäksi tavoitteet koulutusta järjestävien tahojen kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Tavoitteeksi asetettiin ammattilaisille suunnatun tiedon lisääminen ja osaamista vahvistavan oppimateriaalin tuottaminen yhteistyössä oppilaitosten kanssa.

Saavutukset monimuotoisia perheitä koskevan tiedon tuotannossa

Lähes kaikki arviointikyselyihin vastanneet toiminnanjohtajat olivat sitä mieltä, että hanke oli onnistunut hyvin tavoitteessaan koota tietoa monimuotoisista perheistä ja tuottaa se keskitetysti verkoston www-sivuille. Joidenkin toiminnanjohtajien arvioiden mukaan siinä oli onnistuttu jopa erinomaisesti. Hyväksi arvioitiin myös se, miten alkukartoituksiin liittyvistä kyselyistä saadut tiedot oli raportoitu järjestöille ja alan ammattilaisille sekä miten järjestökumppanit oli sitoutettu perheitä koskevan tiedon tuottamiseen (Kuvio 3).

Kuvio 3: Tiedon kokoaminen monimuotoisista perheistä ja ilmiön kartoittaminen

Verkoston järjestöillä oli merkittävä rooli tiedon keruussa. Järjestöt käyttivät hankehenkilöstön mukaan paljon aikaa ensimmäisenä toimintavuotena välittääkseen hankkeelle omaan kohderyhmäänsä liittyvää kokemus- ja tutkimustietoa. Hankehenkilöstön mukaan ilmiön ymmärryksen lisäämisessä Emma & Elias työryhmät olivat myös hyvänä tukena. Joku toiminnanjohtajista koki vaikeaksi tiedon tuotantoa koskeviin kysymyksiin vastaamisen johtuen siitä, että hänellä ei mielestään ollut riittävästi tietoa tämän asiakokonaisuuden arvioimiseksi. Loppuarviointiin liittyvän kyselyn tekohetkellä monimuotoisia perheitä koskevan tiedon kokoaminen ja materiaalin tuottaminen oli hankkeessa vielä osittain kesken, mikä saattoi selittää tätä asiaa. Arviointikriteerin ”*Ammattilaisten tiedot on kartoitettu*” kohdalla esiintyi vastauksissa eniten hajontaa asteikon 3-5 välillä, mikä saattoi johtua osittain samoista seikoista ja mahdollisesti myös siitä, että taustakartoitusten suorittamisesta ja niistä raportoinnista oli jo kulunut pari vuotta.

Ennen hankkeen käynnistymistä kymmenen eri jäsenjärjestön perheitä koskevat tiedot olivat hajallaan useissa eri paikoissa. Verkoston järjestöjen kokemusten mukaan ammattilaisten oli vaikea hahmottaa perheiden monimuotoisuutta ja löytää tietoja siitä. Tarve tiedon kokoamiseen ja levittämiseen koettiin tärkeäksi ja ajankohtaiseksi.

Tiedon kokoamista varten hankehenkilöstö teki useita alkukartoituksia sekä järjestöjen aiemmasta vaikuttamistoiminnasta ja hyvistä käytännöistä että lasten, nuorten ja perheiden parissa työskentelevien ammattilaisten ja opiskelijoiden tiedoista ja valmiuksista kohdata monimuotoisia perheitä. Samassa yhteydessä selvitettiin, millaista tietoa ammattilaiset tarvitsevat perheistä ja millaisia puutteita tiedoissa ja palveluissa esiintyy. Kyselyistä ilmeni, että ammattilaiset ja alan opiskelijat kokivat myös monimuotoisten perheiden erityistarpeiden tunnistamisen ja perheiden kohtaamisen vaikeaksi. Koulutus ei heidän mukaansa vastannut työelämässä tarvittavia taitoja. Vastaajat kaipasivat lisätietoa vanhemmuuden tukemisesta, uusperheistä, sateenkaariperheistä, adoptioerheistä, leskiperheistä, perheenjäsenen/lapsen kuoleman puheeksi ottamisesta, huoltajuudesta ja perhelainsäädännöstä. Konkreettisia työvälineitä kaivattiin myös erilaisuuden ja suvaitsevaisuuden puheeksi ottamiseen. (Kaikkien perheiden Suomi-hanke. Kysely 2014.)

Kerätyn tiedon perusteella hanke tuotti Monimuotoiset perheet -verkostolle omat www-sivut ja tietopankin perheiden monimuotoisuudesta ja erityispiirteistä yhteistyössä jäsenjärjestöjen kanssa. Hankkeen ansiosta monimuotoisia perheitä koskeva tieto saatiin näin kattavasti yhdelle ja samalle verkko-osoitteelle, mistä sitä oli helppo markkinoida ja mikä oli ammattilaisten helposti löydettävissä. Hankkeen aikana hankehenkilöstö ylläpiti ja koordinoi verkoston www-sivujen tiedonkeruuta ja vastasi niiden sisällön laadusta.

Hankkeen kokoaman tiedon tarpeesta ja arvostuksesta kertoo arviointikyselyihin vastanneiden mukaan se, että alan ammattilaiset ovat ottaneet hankkeen tuottaman tiedon innolla vastaan ja laajasti käyttöön. Tiedon luotettavuudesta kertoo osaltaan se, että monimuotoisia perheitä koskevaa tietoa on hyväksytty mm. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Kasvun Kumppanit -sivustolle, josta löytyy linkki verkoston sivuille. Hankkeen tuottamaa tietoa on otettu mukaan myös neuvola.info.fi ja kouluaikaa.fi -sivustoille. Sivustot tarjoavat järjestöjen tuottamaa tietoa erityisesti neuvoloiden henkilökunnalle, varhaiskasvattajille ja opettajille.

Tuotokset:

- Hanke -esite, josta otettu 25 000 painos ja sitä jaettu 20 000 kpl.
- Järjestöjen tiedot monimuotoisista perheistä koottu tietopankkiin verkoston www -sivuille.
- Artikkelit Terveydenhoitaja -lehdessä, Neuvola ja kouluterveys -lehdessä sekä kyselyraportit verkoston verkkosivuilla. Niissä esillä kyselyjen tulokset perheitä koskevan tiedon saannista opiskelijoille ja ammattilaisille.
- Ammattikorkeakoulun opetukseen liittyvä kurssi perheiden monimuotoisuudesta (5 op) ja siihen liittyvä opetusmateriaali.
- Sananselityspelikortit perheiden monimuotoisuudesta.
- Facebook-sivut ja Twitter-sivut, joissa ylläpidetty some-viestintää.

Seuraavassa on kuvattu hankkeen saavuttamia keskeisiä tuloksia ja vaikutuksia tiedon tuotannon osalta:

Tulokset ja vaikutukset:

- Perheiden monimuotoistuminen ja sen merkitys palvelujen tarjoamisessa on hankkeen henkilöstön ja verkoston toiminnanjohtajien kokemusten mukaan noussut hankkeen myötä aiempaa laajempaan keskusteluun palvelujen suunnittelussa ja kehittämässä. Myös aikaisempaa useampia perheryhmiä kuullaan palveluja arvioivassa tutkimuksessa.
- Verkoston lanseeraama monimuotoiset perheet -käsite on otettu laajasti yleiseen käyttöön perheiden palveluissa, oppilaitoksissa sekä kehittäjien ja perhetutkijoiden parissa. Kyselyyn vastanneet toiminnanjohtajat pitivät tätä erittäin tärkeänä saavutuksena.
- Aiemmin järjestöjen tietoa oli hajanaisesti useassa eri paikassa. Hankkeen tuloksena tieto on nyt helpommin, kootusti ja laajasti saatavilla yhdessä nettiosoitteessa. Tietoa

on tuotettu luotettaville sivustoille. Verkoston sivut on linkitetty THL:n Kasvun Kumppanit -sivustolle, jonne monimuotoisia perheitä koskeva tieto on hyväksytty. Hankkeen tuottama tieto on otettu mukaan myös neuvola.info.fi ja kouluaikaa.fi -sivustoille. Näiltä sivuilta alan ammattilaiset löytävät tiedot helposti ja kattavasti.

- Hankkeen vaikutuksesta Neuvolakäsikirjaan otettiin uutena sisältönä Monimuotoiset perheet -tietopaketti (10/2015), joka sisältää yksityiskohtaista tietoa perhemuodoista. Tätä tulosta pidettiin toiminnanjohtajien parissa suurena edistysaskeleena.
- Kurssi perheiden monimuotoisuudesta (5 op) ja siihen liittyvä opetusmateriaali on otettu pysyvästi ohjelmaan Laurea Ammattikorkeakoulussa ja otettiin Metropolia Ammattikorkeakoulun ohjelmaan keväällä 2016. Kurssimateriaali leviää yli 200 oppilaitokseen eri puolilla maata.

Saavutukset monimuotoisten perheiden tunnetuksi tekemisessä palveluissa

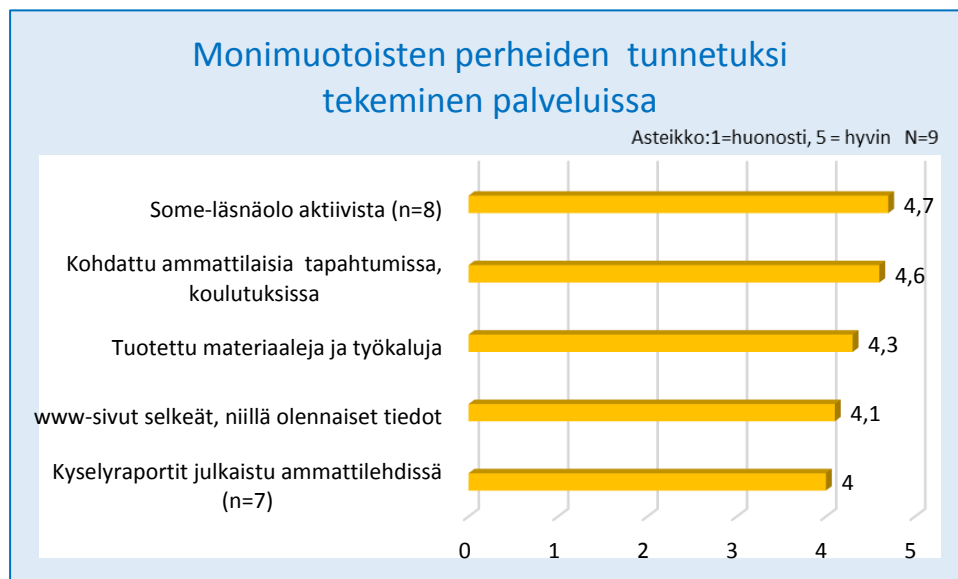
Hankkeessa palvelujärjestelmään kohdistuva vaikuttamistyö keskittyi monimuotoisia perheitä koskevan tiedon viemiseen ammattilaisille ja opiskelijoille sekä monimuotoisia perheitä koskevan materiaalin tuottamiseen yhteistyössä verkoston järjestöjen ja palveluissa toimivien ammattilaisten kanssa. Kartoitusten tuottamaa ja www-sivuille koottua järjestöjen kokemus- ja tutkimustietoa muokattiin hankkeessa ammattilaisten työhön paremmin sopivaksi ja helpommin saatavaksi. Oppilaitosyhteistyökumppaneiden kanssa tieto jäsennettiin käytettäväksi myös ammattilaisille ja opiskelijoille suunnatuissa koulutustilaisuuksissa ja infotilaisuuksissa. Tavoitteena oli lisätä ja vahvistaa ammattilaisten ja opiskelijoiden tietämystä ja osaamista monimuotoisista perheistä.

Hankkeen työntekijät kohtasivat keskeisiä ammattiryhmiä valtakunnallisilla messuilla, seminaareissa ja lukuisissa koulutustapahtumissa. Näissä tilaisuuksissa ammattilaisille välitettiin tietoa perheiden monimuotoisuudesta, erityispiirteistä ja hankkeessa tuotetuista materiaaleista, oppaista ja työmenetelmistä, joita he työssään tarvitsivat. Niiden avulla pyrittiin vahvistamaan perheiden tunnistamista ja ammattilaisten osaamista.

Arviointikyselyihin vastanneet toiminnanjohtajat olivat erittäin tyytyväisiä monimuotoisten perheiden tunnetuksi tekemiseen sekä verkoston saamaan julkisuuteen ja näkyvyyteen. Saavutukset etenkin sosiaalisen median hyödyntämisen ja ammattilaisten kohtaamisen osalta olivat erinomaiset (Kuvio 4, s. 26). Vastaajien mukaan perheiden moninaisuus oli pystytty nostamaan julkisessa keskustelussa aikaisempaan verrattuna aivan uudelle tasolle. Hankkeen esiin nostamat teemat olivat saaneet enemmän näkyvyyttä ammattilais-

ten ja päättäjien keskuudessa. Useissa avovastauksissa todettiin hankkeen myötä tietoisuuden lisääntyneen myös verkostosta ja sen järjestöistä. Se oli vastaajien mukaan kasvattanut huomattavasti verkoston vaikutusvaltaa ja myötävaikuttanut siihen, että verkostosta oli tullut sekä varteenotettava toimija perhejärjestöjen kentällä että haluttu yhteistyökumppani. Hanketyöntekijät saivat erityistä kiitosta ammattilaisille suunnatuista tapahtumista ja koulutuksista ja erityisesti sosiaalisessa mediassa käydystä aktiivisesta vuoropuhelusta. Hankkeen Facebook -sivustolla oli toukokuussa 2016 loppuraportin kirjoittamisen aikaan yhteensä jo 1718 tykkääjää ja Twitter -tilin seuraajia 1615, mikä kertoo suuresta kiinnostuksesta perheiden monimuotoisuudesta kertovaan informaatioon ja uutisointiin.

Kuvio 4. Monimuotoisten perheiden tunnetuksi tekeminen palveluissa onnistumiskriteerien mukaan.

Arviointikyselyjen vastauksissa pidettiin merkittävänä tuloksena hankkeen aikaan saamaa hyvää yhteistyötä useiden ammattilaisille tapahtumia ja messuja järjestävien tahojen kanssa ja myös eri oppilaitosten kanssa. Oppilaitosyhteistyön kautta hanke onnistui vakiinnuttamaan perheiden moninaisuutta koskevan tiedon pysyväksi osaksi oppilaitosten opinto-ohjelmia. Hankehenkilöstön kokoamien koulutuspalautteiden perusteella opiskelijoiden ja ammattilaisten tietoisuus perheiden ja perhejärjestöjen toiminnasta olikin lisääntynyt.

Hankehenkilöstön mukaan hankkeelle avautui edustus- ja koulutusmahdollisuuksia moniin sellaisiin paikkoihin, joihin yksittäisten järjestöjen olisi ollut vaikeaa päästä. Tällaisia olivat mm. Neuvolapäivät, Varhaiskasvatusmessut ja Terveystieteiden päivät. Myöskään oppilaitosyhteistyö ei olisi ollut mahdollista ilman hankkeen henkilöresursseja tai

rahoitusta. Emma & Elias -yhteistyö mahdollisti puolestaan pääsyn sellaisille alueille, missä verkostolla ei ollut aiemmin kontakteja. Tätä kautta aukeni yhteistyö muun muassa Laurea ammattikorkeakoulun kanssa, jossa toteutettiin kurssi perheiden monimuotoisuudesta opetusmateriaaleineen.

Tuotokset ja tulokset:

- Monimuotoisia perheitä koskevat artikkelit julkaistiin neljässä ammattilehdessä (mm. Talentia-lehdessä ja Terveystieteiden -lehdessä).
- Hankkeen toimesta saatiin kontaktit useisiin kymmeniin tuhansiin ammattilaisiin, joille annettiin tietoa monimuotoisista perheistä: 71 ammattilaisille suunnattua koulutustilaisuutta vuosina 2013–2015. Koulutuspyynnöt kaksinkertaistuivat vuosien 2014 ja 2015 välillä.
- Pidettiin lukuisia koulutuksia, luentoja ja puheenvuoroja monimuotoisista perheistä valtakunnallisilla messuilla, tapahtumissa ja oppilaitoksissa (mm. Emma & Elias -koulutukset, Neuvolapäivät, Kätilöpäivät, Sairaanhoidajapäivät, Lääkäripäivät, Perhetutkimuspäivät, sosiaali- ja terveysalan oppilaitokset).
- Hankkeeseen perustettiin oppilaitosyhteistyöhön keskittynyt ammattilaisista, asiantuntijoista ja järjestöjen sekä ammattikorkeakoulujen edustajista koostuva työryhmä, jonka tehtävänä oli tuottaa oppimateriaaleja ja työkaluja monimuotoisten perheiden kohtaamiseen palveluissa (yhteistyökumppaneina ammattikorkeakoulut Laurea, Diak, Metropolia, Arcada ja Humak).
- Edustus THL:n johtamassa perheiden palveluja kehittävässä Kaste-hankkeen työryhmässä, Tasa-arvoasiain neuvottelukunnassa ja Emma & Elias – ohjelman neuvola- ja koulutyöryhmässä.
- Osallistuminen kansainväliseen Nordic konferenssiin kesällä 2015.
- Lukuisten yhteistyökumppanien tapaamiset, joissa levitetty tietoa monimuotoisista perheistä.
- Osallistuminen Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman syventävien työryhmien työskentelyyn (verkostolla edustus 14 syventävässä työryhmässä).

Vaikutukset:

- Palveluja tuottavien tahojen ymmärrys ja alan ammattilaisten tietoisuus perheiden monimuotoisuudesta on kasvanut. Hankkeessa kehitettyjä konkreettisia työkaluja ja käytäntöjä perheiden kohtaamiseen sekä verkkosivustoja on viety ammattilaisten tietoon.

- Alkukartoituksista tuotettu tieto on levinnyt lehdissä julkaistujen artikkeleiden kautta (mm. Terveystietä, Neuvola ja kouluterveys), jolloin tieto monimuotoisista perheistä ja perheiden erityispiirteistä on valtakunnallisesti tavoittanut suuren joukon ammattilaisia.
- Alan opiskelijoiden tietoisuus perheiden monimuotoisuudesta ja järjestöjen toiminnasta on lisääntynyt.
- Ammattilaisten ja oppilaitosten tekemät koulutuspyynnöt ovat lisääntyneet hankkeen aikana. Syynä tähän on ollut järjestöjen isompi näkyvyys messuilla ja asiantuntijapäivillä. Koulutukset on voitu räätälöidä ja suunnata kullekin yleisölle sopivaksi.
- Järjestöjen yhteistyö koulutustoiminnassa on ollut koordinoitumpaa kuin aikaisemmin ja koulutusta on huomattavasti enemmän.
- Kiinnostus verkoston toimintaan on kasvanut. Verkostosta on tullut niin tunnettu ja suosittu, että monet uudet tahot halusivat liittyä siihen.

4.3. Verkoston toiminnan vakiinnuttaminen

Verkoston kolmas keskeinen osatavoite oli vakiinnuttaa hankkeessa kehitetyt tuotteet ja hyviksi todetut vaikuttamistyön käytännöt verkoston pysyväksi toiminnaksi. Arvioinnissa tarkastelun kohteena oli se, miten hyvin hanke oli tässä tavoitteessa onnistunut. Arvioinnissa kiinnitettiin huomiota myös verkoston omaan verkostoitumiseen ja verkoston toimijoiden asiantuntijuuden kehittymiseen monimuotoisten perheiden asioissa.

Arvioinnin tulosten perusteella voidaan todeta, että hanke on kokonaisuudessaan onnistunut saavuttamaan sille asetetut tavoitteet toiminnan vakiinnuttamisen osalta ja saanut merkittävän positiivisen muutoksen aikaan suhteessa verkoston aikaisempaan toimintaan niin yhteisten toimintatapojen kuin asiantuntijuuden kehittymisen ja verkostoitumisen osalta.

Verkosto oli alun perin perustettu perhejärjestöjen toiminnanjohtajien vertaistukiverkostoksi, minkä vuoksi sille ei ollut ennen hanketta vielä ennättänyt muodostua yhteistä toimintakulttuuria ja toimintatapaa eikä linjauksia yhteiselle perhepoliittiselle vaikuttamiselle. Arviointikyselyissä tuotiin esille, että perhepoliittinen vaikuttaminen sekä kannanottojen ja lausuntojen antaminen oli ollut ennen hanketta satunnaista niin yksittäisissä järjestöissä kuin vasta vähän aikaa toimineessa verkostossa. Tämä johtui muun muassa siitä, että toiminnanjohtajilla ei ollut riittävästi aikaa lausuntojen valmisteluun, vaan he laativat niitä muiden työtehtäviensä rinnalla.

Yhteisen toimintatavan luominen verkoston vaikuttamistyölle

Hankehenkilöstö ja verkoston toiminnanjohtajat pitivät tärkeänä sitä, että verkoston vaikuttamistyölle luodaan hankkeen aikana toimivat perusrakenteet ja varmistetaan riittävät taloudelliset resurssit, jotta verkosto voisi toteuttaa tuloksellista vaikuttamistyötä myös hankkeen jälkeen. Hyvä lähtökohta vakiinnuttamistyölle oli se, että tulosten juurruttaminen oli nostettu hankkeessa keskeiseksi osa-tavoitteeksi ja siihen oli kiinnitetty runsaasti huomiota hankkeen alusta lähtien.

Toiminnanjohtajat kokivat verkoston yhteisen vaikuttamistyön vakiinnuttamisen jo väliarvioinnissa varsin hyväksi ja toimivaksi. Loppuarvioinnin yhteydessä toiminnanjohtajien käsitykset olivat yleisesti muuttuneet vielä varmemmiksi vakiinnuttamisen onnistumisesta. Muutamia toiminnanjohtajia suhtautuivat kuitenkin asiaan muita varauksellisemmin johtuen siitä, että loppuarviointiin liittyvä kysely toteutettiin ajankohtana, jolloin vakiinnuttamistyö oli vielä kesken eikä sen tuloksia ollut vielä kaikilta osin todennettavissa.

Kyselyyn vastanneista yhtä lukuun ottamatta kaikki olivat sitä mieltä, että hanke oli onnistunut ottamaan hyvin huomioon järjestöjen oman vaikuttamistyön ja luomaan sen pohjalle toimivat käytännöt verkoston yhteiselle perhepoliittiselle vaikuttamiselle (Kuvio 5). Hankkeessa kehitetyt tuotteet ja toimintatavat käsittivät verkostomaisen vaikuttamisen valikon, kannanmuodostuksen käytännöt ja kannanottojen hyväksynnän järjestöjen hallituksessa, kriisiviestintäsuunnitelman, arviointisuunnitelman, arviointiraportit ja johtoryhmän yhteistyön. Järjestöjen vaikuttamistyöhön kehitteillä oleva verkostomaisen vaikuttamistyön valikko -materiaalin tuottaminen oli vielä kesken loppuarvioinnin aikaan.

Kuvio 5. Yhteisten toimintatapojen luominen verkoston vaikuttamistoiminnalle hankkeelle asetettujen onnistumiskriteerien mukaan

Loppuarviointikyselyn avovastauksissa korostettiin hankkeen tuomia hyötyjä verkoston vaikuttamistoimintaan. Niiden todettiin olevan edellytyksenä sille, että toimintatapojen vakiinnuttaminen voitaisiin toteuttaa. Hyvästä suunnittelusta ja valmistelusta kertoivat hankkeessa kehitettyjen poliittisten aloitteiden ja kannanottojen huomattava määrä, niiden hyödyntäminen lainsäädännön valmistelussa, lukuisat työryhmäedustukset sekä monimuotoisten perheiden ongelmia koskevat koulutuspyynnöt ja tiedon myönteinen vastaanotto ammattilaisten keskuudessa.

Kannanottojen ja lausuntojen määrän ja laadun osalta hankkeen tuoma muutos verkoston aikaisempaan toimintaan oli todella merkittävä. Ennen hankkeen käynnistymistä verkosto oli antanut vuosina 2012 ja 2013 vain kaksi yhteistä lausuntoa, toisen äitiysneuvolaoppaasta 2013–2020 ja toisen lapsi- ja nuorisopoliittisesta ohjelmasta 2012-2015. Keväällä 2016, kun hankeaikaa oli jäljellä vielä runsaat puolivuotta, verkosto oli antanut nimissään jo yli 30 lausuntoa ja kannanottoa.

Lausuntojen ja kannanottojen kehittämisessä hankkeen työntekijöiden rooli oli arviointikyselyihin vastanneiden toiminnanjohtajien mukaan merkittävä. Työntekijät olivat seuranneet aktiivisesti lainvalmistelu- ja muutosprosesseja ja saaneet ajankohtaista tietoa järjestöjen edunvalvonnan pohjaksi. Toiminnanjohtajien mielestä jo väliarvioinnin yhteydessä oli nähtävissä, että työntekijät toivat merkittävän lisäresurssin perhepolitiikan ajankohtaisten asioiden seuraamiseen, asioihin paneutumiseen ja niihin reagoimiseen. Verkoston lausuntojen ja kannanottojen valmisteluun oli tullut järeää poliittisen vaikuttamisen osaamista sekä toiminnanjohtajien kaipaamaa suunnitelmallisuutta, ryhtiä ja jämäkkyyttä. Hankkeen työntekijöiden koordinoimana yhteisten lausuntojen laatiminen eteni rivakasti ja selkeästi.

Ulkoisessa arvioinnissa tarkasteltiin sitä, miten verkoston järjestöjen välinen keskinäisen kumppanuus oli toteutunut ja miten se oli arviointikyselyihin vastanneitten mielestä kehittynyt. Tarkoituksena oli selvittää johtoryhmän toiminnanjohtajien ja hankehenkilöstön käsityksiä siitä, miten hyvin verkoston järjestöt olivat sitoutuneita yhteiseen vaikuttamistoimintaan ja miten hyvin hanke oli verkostoitunut keskeisiin sidosryhmiinsä. Sitoutumisella ja sidosryhmäyhteistyöllä nähtiin olevan keskeinen merkitys siihen, miten pysyvästi toiminta tulisi kiinnittymään verkostoon.

Säännölliset, hyvin valmistellut kokoukset ja muut yhteiset tilaisuudet olivat kyselyihin vastanneiden toiminnanjohtajien mielestä vahvistaneet verkoston sisäistä yhteistyötä ja antaneet heille mahdollisuuden kokemusten jakamiseen ja vertaistukeen. Toiminnan

koettiin olevan vaikuttavampaa kuin ennen ja järjestöjen ajamat viestit saivat vastaajien mielestä suuremman painoarvon verkoston kautta kuin mitä järjestöt olisivat yksinään saaneet aikaan.

Hankkeessa oli kiinnitetty huomiota verkoston järjestöjen kuulemiseen ja järjestöjen keskinäisen luottamuksen rakentamiseen toimintatapoja kehitettäessä. Moniääniselle yhteistyölle antoi hyvän pohjan hankkeen johtoryhmätyöskentely, jossa oli mukana kaikkien kymmenen perhejärjestön toiminnanjohtajat. Myös hankkeelle perustetuissa vaikuttamistyön kehittäjäryhmässä ja viestintäryhmässä oli mukana toiminnanjohtajia useammasta verkoston järjestöstä. Ryhmien tuottamat viestintäsuunnitelmat ja vaikuttamistyön suunnitelmat ohjasivat hankkeen toimintaa, seuranta ja arviointia sekä verkostojen järjestöjen käytäntöjen yhteensovittamista. Tällä oli huomattava vaikutus järjestöjen kokeemukseen tulla kuulluksi ja luottamuksen rakentamiseen toimintaa kehitettäessä. Hanketyöntekijöiden tekemän vaikuttamistyön alkukartoituksessa järjestöt pääsivät myös tuomaan esiin omat näkemyksensä koskien verkoston perhepoliittista vaikuttamista.

Väliarvioinnin yhteydessä tehdyssä riskianalysissä todettiin, että yhteisten vaikuttamisviestien ja kantojen muodostaminen edellytti järjestöiltä tiivistä yhteistyötä ja hyvää keskinäistä luottamusta toisiinsa. Yhteistyön ja luottamuksen heikkenemistä pidettiin silloin vakavana, muttei kuitenkaan todennäköisenä riskinä. Arviointiaineistoista ja loppuarviointikyselyistä oli nähtävissä, että verkoston keskinäinen yhteistyö ja luottamus toisia kohtaan oli hankkeen aikana edelleen vahvistunut. Avovastauksissa esille nostettiin tosin huoli siitä, mikä vaikutus useamman verkoston järjestön toiminnanjohtajan vaihtumisella olisi jatkossa toiminnan vakiinnuttamiseen ja yhteistyöhön sitoutumiseen.

Hankkeen tuotokset verkoston yhteisten toimintatapojen luomisessa (onnistumiskartoitus 2016):

Tuotokset:

- Verkoston järjestöjen nykytilanteen kartoitus.
- Johtoryhmän työskentelytapa.
- Verkoston yhteisten lausuntojen ja kannanottojen muodostamiskäytäntö.
- Verkoston kannanottojen ja lausuntojen hyväksymismenettely jäsenjärjestöissä.
- Vaikuttamistyön suunnitelma.
- Viestintäsuunnitelma.
- Sisäisen viestinnän käytännöt ja yhteisen tiedon jakaminen.
- Yhteinen messutyön käytäntö.

Tulokset ja vaikutukset yhteisten toimintatapojen luomisessa ja vakiinnuttamisessa (onnistumiskartoitus 2016):

Tulokset ja vaikutukset:

- Verkostoon muodostunut yhteinen käsitys järjestöjen vaikuttamistoiminnasta ja sen roolista järjestön toiminnassa.
- Järjestöjen erilaiset lähtökohdat, vaikuttamistyön osaaminen ja resurssit on selvitetty.
- On tullut mahdolliseksi mitata muutosta ja vaikuttavuutta järjestökohtaisesti sekä koko verkoston osalta.
- Järjestöjen käsitys oman toiminnan ja vaikuttamistoiminnan fokuksesta on selkiytynyt.
- Järjestöjen ymmärrys vaikuttamistyön merkityksestä niiden omassa toiminnassa on kasvanut.
- Vaikuttamistyön käytännöt ja poliittisten prosessien eri vaiheet ovat tulleet tutuiksi järjestöissä. Hanke on tuonut lisää hyviä käytäntöjä vaikuttamistyöhön.
- Tietoisuus muiden järjestöjen ydinsaamisesta ja toiminnasta on lisääntynyt.
- Luottamus verkoston keskinäiseen yhteistyöhön on vahvistunut.
- Työntekijät ovat saaneet tukea ammattiryhmittäin.
- Verkoston viestintä on ollut tehokasta ja suunnitelmallista ja sillä on hyvä graafinen ilme.
- Vaikuttamisviestit ovat kohdentuneet oikeaan paikkaan.
- Järjestöjen vaikuttamistyö on tehostunut resurssien kohdentuessa oikeaan paikkaan ja oikeaan aikaan.
- Jatkuvan arvioinnin ansiosta hankkeen tulokset ovat olleet hyvin nähtävissä.

Vaikuttamistoiminnan seuranta ja arviointia on kyselyyn vastanneiden toiminnanjohtajien mukaan toteutettu hankkeessa hyvin. Suunnitelmallinen ja jatkuva arviointi on otettu hankkeessa alusta asti osaksi verkoston toimintaa. Avovastauksissa mainittiin sen vaikuttaneen arviointitaitojen ja arvioivan työotteen kehittymiseen. Suunta-työkalun käyttöönotto vaikuttamisviestien muodostamisessa ja niitä koskevassa viestinnässä on myös lisännyt hankehenkilöstön ja järjestöjen toimijoiden osaamista ja arvioivaa työotetta. Jatkuvan arvioinnin ansiosta hankkeen tulokset ovat olleet kaikilla osapuolilla hyvin nähtävissä.

Verkostoituminen ja asiantuntijuuden kehittyminen

Hankkeen yhtenä tavoitteena oli luoda verkostolle toimivat yhteistyökontaktit lasten, nuorten ja perheiden parissa työskenteleviin järjestöihin ja muihin vaikuttamistoiminnan kannalta keskeisiin sidosryhmiin. Varteenotettavan asiantuntija-aseman saavuttamisen ja viestien eteenpäin viemisen kannalta tämä koettiin erityisen tärkeäksi. Loppuarviointikyselyyn vastanneiden toiminnanjohtajien mukaan tässä oli onnistuttu hyvin, suurimman osan mielestä jopa erittäin hyvin. Myös keskeisten sidosryhmien mielestä yhteistyökumppanuus hankkeen kanssa oli ollut erittäin hyvää ja hyödyllistä, varsinkin vaikuttamistyön osalta. Sidosryhmien mukaan hankkeen antamat kommentit ja palautteet olivat olleet erittäin asiantuntevia ja ammattimaisia. Yhteistyön verkoston kanssa toivottiin jatkuvan hankkeen jälkeenkin vaikuttamistyön, lakiuudistuksiin liittyvän työryhmätyöskentelyn sekä lausuntojen antamisen ja asiantuntijayhteistyön muodossa. Myös koulutuksellista yhteistyötä toivottiin edelleen. Hanketyöntekijöiden toteuttamaan sidosryhmäkyselyyn vastasi 58 toimijaa asiantuntijayhteistyötä tekevistä tahoista, verkostoyhteistyötahoista, järjestötoimijoista ja poliittisista vaikuttajista. (Sidosryhmäkysely 2016.)

Hankkeen tavoitteena oli vahvistaa hankehenkilöstön ja johtoryhmän asiantuntijuutta monimuotoisten perheiden asioissa. Myös tässä oli verkoston toiminnanjohtajien ja hankehenkilöstön mukaan onnistuttu hyvin. Hankehenkilöstön mukaan heidän asiantuntijuutensa oli kasvanut ja syventynyt hankkeen kuluessa järjestelmällisen tiedon keruun ansiosta. Tietoa oli saatu verkoston ja sen järjestöjen ajamien perhepoliittisista viestien teemoista sekä monimuotoisten perheiden kohtaamisen hankaluuksista, perhevapaista ja palvelujärjestelmässä kohdatuista haasteista. Hankehenkilöstön sanoin ”verkostoidentiteetti” oli rakentunut yhteisten viestien ja niiden onnistumisten myötä”. Myös verkoston järjestöjen tietoisuuden erilaisten perheiden kohtaamista haasteista koettiin lisääntyneen.

Verkoston järjestöjen asiantuntijuuden kehittymistä edistivät seuraavat tekijät (onnistumiskartoitus 2016):

- Järjestöillä oli keskinäinen luottamus ja halu jakaa tietoa toisilleen.
- Järjestöillä oli yhteisymmärrys verkoston viesteistä ja kannanotoista.
- Järjestöt olivat uteliaita toistensa toimintatapoja ja toistensa kohderyhmänä olevia perheitä kohtaan.

- Järjestöt olivat tietoisia myös omassa jäsenistössään olevasta monimuotoisuudesta.
- Järjestöt olivat valmiita satsaamaan omia työntekijäresurssejaan yhteisen työn tueksi sekä tiedon ja materiaalin tuotantoon.
- Työntekijöillä oli riittävästi aika perehtyä perheiden ja järjestöjen erityispiirteisiin sekä järjestöjen tekemään työhön ja toimintakulttuureihin.
- Toiminta oli järjestelmällistä ja sisälsi hyvät käytännöt tiedon yhteiseen kokoamiseen.
- Hankkeella oli riittävät resurssit viestintään ja verkoston viestien levittämiseen.
- Verkoston vaikuttamistyöltä puuttuivat kilpailijat.

Verkoston järjestöjen keskinäistä verkostoitumista monimuotoisten perheiden asioissa edistivät seuraavat tekijät (onnistumiskartoitus 2016):

- Verkoston toimijoiden yhteiset tapaamiset (työntekijäpäivät, vaikuttamistyön risteily hallitusristeily).
- Verkoston johtoryhmän yhteiset kokoukset.
- Verkoston järjestöjen sitoutuminen yhteisiin tavoitteisiin.
- Hyvät yhteistyökäytännöt.
- Toisten järjestöjen työn tunteminen.
- Kuuleminen ja kunnioitus toisten toimintaa kohtaan.
- Hyvä sisäinen ja ulkoinen viestintä.
- Avoimuus ja läpinäkyvä tiedotus.

Verkoston toiminnan vakiinnuttamista vaikeuttivat seuraavat tekijät (onnistumiskartoitus 2016):

- Järjestöjen erilaisuus, erilaiset arvopohjat ja toiminnalliset erot.
- Verkostolta puuttuva yhteinen arvopohja.
- Toisten järjestöjen työn tuntemattomuus.
- Rahoituksen puute.

- Yksittäisten järjestöjen resurssien riittämättömyys systemaattiseen vaikuttamistyöhön.
- Vaikuttamistyön mittarien puuttuminen ja vaikuttamistyön hankalasti arvioitava luonne. Prosessien eriluonteisuus, eritasoisuus, useat sekoittavat tekijät.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Loppuarvioinnissa huomio kohdistettiin Monimuotoiset perheet -verkoston nelivuotisen Kaikkien perheiden Suomi -hankkeen saavuttamiin tuloksiin ja vaikutuksiin. Projektisuunnitelman mukaan ennako-oletuksena oli, että hankkeen kautta verkosto voi antaa yhteisen ja jäsenellään panoksensa perhepolitiikan ja perhetyön kehittämiseen. Hankkeen myötä verkosto saavuttaa riittävän painostusvoiman vaikuttavan perhepolitiikan eteenpäinviemiseksi. Verkosto löytää myös uusia keinoja ja sisältöjä yhteiselle vaikuttamistyölle. Lisäksi syntyy uutta tietoa ja osaamista, mikä hyödyttää verkoston järjestöjä, perhelainsäätäjiä ja perheiden parissa toimivia ammattilaisia.

Yleisesti ottaen voidaan todeta, että loppuarvioinnin tulokset vahvistavat jo väliarvioinnin yhteydessä havaitut tulokset. Hanke on saavuttanut erinomaisesti sille asetetut tavoitteet kaikkien keskeisten osatavoitteiden osalta ja saanut aikaan monia huomattavia, tärkeitä muutoksia niin perhepoliittisessa vaikuttamisessa kuin tiedon tuottamisessa ja sen vie- misessä palveluihin. Myös hankkeessa kehitettyjen tuotosten ja toimintatapojen vakiin- nuttamisessa saavutetut tulokset ovat merkittäviä.

Hankkeen lähtökohtana oli Monimuotoiset perheet -verkoston järjestöjen yhteisesti tärkeäksi havaitsema tarve yhdistää voimansa tuloksekkaamman vaikuttamistyön kehittämiseksi. Verkoston rakentama hankekumppanuus tämän tarpeen ympärille on osoittautunut hyvin toimivaksi ja tuloksia aikaansaavaksi toimintatavaksi.

Johtopäätökset:

- Hanke on onnistunut nostamaan Monimuotoiset perheet -verkoston ja monimuotoiset perheet esille ja tekemään tunnetuksi perheiden tarpeet ja erityispiirteet sekä lainsäädännön ja palvelujen puutteet.
- Hanke on onnistunut verkostoitumaan useiden perheen parissa toimivien tahojen kanssa, joka mahdollistaa palvelujen kehittämisen niin, että niissä huomioidaan monimuotoiset perheet.

- Hanke on onnistunut luomaan verkostolle arvostetun aseman perhejärjestöjen joukossa. Verkosto on osoittautunut tehokkaaksi ja varteenotettavaksi asiantuntijaksi perhepoliittisessa vaikuttamisessa. Verkoston ääntä kuullaan ja verkosto on haluttu yhteistyökumppani niin poliittisten vaikuttajien, lainsäätäjien kuin lapsille, nuorille ja perheille palveluja tarjoavien tahojen parissa.
- Hanke on mahdollistanut vaikuttamistyön monissa sellaisissa verkostoissa, niin julkisella sektorilla kuin järjestöissä, joissa järjestöillä ei olisi ollut taloudellisia resursseja, henkilöstöresursseja, aikaresursseja tai riittävää osaamista osallistua.
- Hanke on mahdollistanut uusien verkostojen syntymisen, mitä ei olisi todennäköisesti tapahtunut ilman hanketta tai yhteistyö olisi jäänyt vähäiseksi.
- Hanke on parantanut merkittävästi verkoston järjestöjen vaikuttamistyötä, kehittämistyön osaamista ja arviointiosaamista.
- Hanke on tuottanut paljon uutta tietoa monimuotoista perheistä, heidän asemastaan ja erityispiirteistään, lisännyt alan toimijoiden ymmärrystä monimuotoisten perheiden epätasa-arvoisesta asemasta, ja siitä, mitä perheiden monimuotoisuus tämän päivän Suomessa ylipäättään tarkoittaa.
- Hanke on mahdollistanut verkoston yhteisesti ajamien perhepoliittisten viestien, järjestöjen omien viestien sekä kannanottojen ja lausuntojen huomioimisen lainsäädännön valmistelussa ja voidaan perustellusti olettaa, että niillä on tulevaisuudessa myönteinen vaikutus nykyistä parempien ja tasa-arvoisempien palvelujen kehittämiseen ja sitä kautta perheiden elämään ja hyvinvointiin.
- Hanke on onnistunut sitomaan verkoston yhteisesti ajamat perhepoliittiset viestit kiittävästi yhteiskunnalliseen keskusteluun ja saamaan ajamilleen asioille laajan yhteiskunnallisen kiinnostuksen, huomion ja tuen.
- Hankkeen tuloksena verkosto on onnistunut pääsemään mukaan Suomen hallituksen Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma -kärkihankkeen ohjausryhmään. Edustajuus antaa verkostolle merkittävän näköalapaikan ja mahdollisuuden päästä vaikuttamaan siihen, että monimuotoiset perheet tulevat huomioiduiksi tasavertaisesti lasten, nuorten ja perheiden palvelujen uudessa integroidussa kokonaisuudessa.
- Hanke on onnistunut luomaan tehokkaat ja hyvät toimintakäytännöt verkoston yhteiselle vaikuttamistyölle, jolla myös jatkossa on mahdollisuus saavuttaa merkittäviä tuloksia perhepoliittisessa vaikuttamisessa niin lainsäädännön kuin palvelujärjestelmän kehittämisen osalta.
- Hanke on onnistunut tekemään uusia merkittäviä avauksia vaikuttamistoiminnassaan, kuten luomaan yhteydet poliittisiin puolueisiin ja työmarkkinaosapuoliin. Yhteistyö näiden tahojen kanssa on tärkeää vaikutettaessa haluttuihin lainsäädännön muutoksiin, kuten muun muassa perhevapaajärjestelmän kehittämiseen.

- Hanke on onnistunut luomaan hyvät ja toimivat yhteistyösuhteet ammattikorkeakouluihin ja opetusta suunnitteleviin tahoihin. Hankkeen tuottama koulutus on ollut erittäin kysyttyä ja arvostettua. Riskinä on, että kasvavaan kysyntään eivät verkosto ja sen järjestöt pysty enää vastaamaan hankkeen jälkeen.
- Ilman vaikuttamistyöhön osoitettua riittävää rahoitusta, verkoston nykyiset resurssit eivät riitä hankkeessa aikaan saatujen, hyvien vaikuttamiskäytäntöjen jatkamiseen. Siksi verkoston on syytä pohtia ulkopuolisia rahoituslähteitä pysyvien resurssien hankkimiseen ja samalla varautua mahdollisiin lisäkustannuksiin omissa järjestöissä, jos muuta rahoitusta ei järjesty. Verkostossa on tarpeen pohtia myös järjestöjen keskinäistä työnjakoa ja roolia pysyvien tuotteiden ja toimintatapojen ylläpidossa.

6. KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Seuraavassa on esitetty arviointiin perustuvat tärkeimmät verkoston perhepoliittista vaikuttamistoimintaa koskevat kehittämissuosituksat, joissa on huomioitu hankehenkilöstön ja verkoston johtoryhmän toiminnanjohtajien käsitykset siitä, miten verkoston toimintaa hankkeen jälkeen tulisi kehittää.

Loppuarvioinnin yhteydessä verkoston toiminnanjohtajia ja hankehenkilöstöä pyydettiin kommentoimaan, mitkä olisivat heidän mielestään verkoston yhteisen toiminnan kannalta olennaisimmat kehittämisen kohteet tulevina vuosina ja miten toimintaa tulisi jatkossa edelleen kehittää. Arviointikyselyn ajankohtana vastaajien tiedossa oli jo, että verkosto on päättänyt hakea hankkeelle jatkohanketta ja sille rahoitusta Raha-automaattiyhdistykseltä, mikä omalta osaltaan selittää vastaajien runsaan kommentoinnin ja aktiivisuuden tämän kysymyksen kohdalla. Runsa kommentointi kertoi myös siitä, että verkoston johtoryhmän toiminnanjohtajat ja hankehenkilöstö olivat valmiita edelleen kehittämään verkoston toimintaa ja toimintatapojaan.

Sekä toiminnanjohtajat että hankehenkilöstö olivat yksimielisiä siitä, että hankkeen avulla verkosto on saavuttanut alan toimijoiden keskuudessa erittäin hyvän maineen ja arvostetun asiantuntija-aseman ja että näiden säilyttäminen on jatkossakin erityisen tärkeää. Samaa mieltä oltiin myös siitä, että hankkeessa luodut hyvät käytännöt tulisi vaikiinnuttaa pysyväksi osaksi verkoston toimintaa ja levittää laajemmin myös muille järjes-

töille. Vastaajien mukaan verkostolle tulisi luoda pysyvät toimintarakenteet, saada pysyvä rahoitus ja riittävä henkilökunta. Eräessä vastauksessa ehdotettiin verkostolle pohdintaa myös mahdollisuudesta perustaa yhteinen kattojärjestö.

Jatkossa verkoston asiantuntijuutta tulisi kohdentaa perhelainsäädännön ja palvelujärjestelmän lisäksi työelämäkysymyksiin ja työelämän haasteisiin perheen ja työelämän yhteen sovittamisessa. Siksi perhepoliittisen vaikuttamistyön kohderyhmää tulisi laajentaa työmarkkinatoimijoihin ja ammattiyhdistyksiin ja syventää yhteistyötä heidän kanssaan. Verkoston, päättäjien, oppilaitosten ja työmarkkinaosapuolten välille tulisi rakentaa systemaattiset yhteistyömuodot. Verkoston vaikuttamistoiminnan tulisi painottua vielä aiempaa enemmän päättäjiin ja ammattilaisiin. Toimintaa tulisi laajentaa myös verkoston sisällä siten, että järjestöjen työntekijät ja hallitukset olisivat vahvemmin mukana toiminnan kehittämisessä.

Verkostolle tulisi määritellä yhteiset arvot ja periaatteet, joihin kaikki verkoston järjestöt voivat sitoutua ja joihin verkoston yhteisesti ajamat viestit perustuvat. Verkostolle tulisi määritellä myös yhteiset säännöt, jotka ohjaavat vahvaan asiantuntijuuteen pohjautuvaa vaikuttamistoimintaa. Ohjeissa tulisi olla määriteltyinä, miten ja millä ehdoilla verkosto toimii ja miten se ottaisi mukaan uusia jäseniä. Vaikuttamistyön tavoitteiden olisi suositeltavaa olla jatkossa yleisemmällä tasolla, käsitellä monimuotoisten perheiden asiaa kokonaisuutena, yhdistää kaikkia kumppanuusjärjestöjä ja olla yhdessä suunniteltuja. Jokaisen verkoston järjestön tulisi säilyttää itsellään vastuu omasta vaikuttamistyöstään ja sen edistämisestä. Verkosto voisi sitä siinä tarpeen tullen tukea ja auttaa muttei tehdä sitä järjestön puolesta.

Kuntavaali- ja eduskuntavaalivoitteiden edistäminen nähtiin jatkossakin tärkeäksi verkoston toimintamuodoksi. Tärkeää olisi myös olla mukana vaikuttamassa lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittämiseen niitä suunnittelevissa työryhmissä, kuten hankkeen myötä on jo toteutunut esim. hallitusohjelman kärkihankkeen Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman (LAPE) työryhmissä.

Useassa vastauksessa todettiin, että verkoston toiminta, esimerkiksi kampanjoinnit, on keskittynyt monelta osin pääkaupunkiseudulle. Verkoston valtakunnallinen näkyvyys koettiin kuitenkin tärkeäksi ja siihen tulisikin jatkossa kiinnittää entistä enemmän huomiota. Yhteistyön järjestöjen ja oppilaitosten välillä tulisi olla systemaattista ja jatkuvaa. Koulutusta voitaisiin tuottaa valtakunnallisesti mm. saattamalla monimuotoisia perheitä koskeva tieto laajasti oppilaitosten opetussuunnitelmiin.

Useammassa vastauksessa nousi esille ajatus siitä, että olisi tärkeää saada ajankoh-
taista, kotimaista tutkimustietoa monimuotoista perheistä. Tätä tarkoitusta varten tulisi
luoda perhetutkijoille yhteistyöfoorumi, jota verkosto voisi koordinoida. Verkosto voisi jär-
jestää lisäksi asiantuntijapäiviä ja koulutusta johtotason toimijoille esim. yhteistyössä
Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kanssa. Jatkossa olisi tärkeää hyödyntää ko-
kemuskouluttajia ja koota heistä ryhmä verkoston toiminnan tueksi. Jatkossa tulisi myös
kehittää verkoston työntekijöiden ja vapaaehtoisten kouluttamista monimuotoisiin per-
heisiin liittyvissä kysymyksissä ja huolehtia myös uusien työntekijöiden hyvästä pereh-
dytyksestä monimuotoisia perheitä koskeviin erityispiirteisiin.

Hankkeen aikana verkostossa mukana olevissa järjestöissä on tapahtunut useampia toi-
minnanjohtajien vaihtumisia. Näissä muutoksissa tulisi jatkossa kiinnittää erityistä huo-
miota uusien toimihenkilöiden sitouttamiseen verkoston yhteiseen vaikuttamistoimin-
taan.

LÄHTEET

Aalto-Kallio M., Saikkonen P., Koskinen-Ollonqvist P. 2009. Arvioinnin kartalla. Matka teoriasta käytäntöön. Terveysten edistämisen keskuksen julkaisu 7/2009.

Paasivaara L., Suhonen M., Virtanen P. 2013. Projektijohtaminen hyvinvointipalveluissa. Tietosanoma Oy. Helsinki.

Rajavaara M. 2006. Yhteiskuntaan vaikuttava Kela. Katsaus vaikuttavuuden käsitteisiin ja arviointiin. Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 69. Vammalan Kirjapaino Oy.

Suopajarvi L. 2013. Opas projektiarviointiin. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan julkaisu C. Työpapereita 55. Rovaniemi.

Särkelä R. 2014. Järjestöbarometri. Soste suosittelee. http://www.soste.fi/media/pdf/julkaisu/jb14_vaikuttaminen_onnistunutta_sostesuosittelee3.pdf.

Virtanen P. 2007. Arviointi. Arviointitiedon luonne, tuottaminen ja hyödyntäminen. Edita Prima Oy. Helsinki.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Heimo E. 2015. Kaikkien perheiden Suomi -hankkeen väliarviointi.

Kaikkien perheiden Suomi -hanke. 2014. Kysely: Ammatillaiset kaipaisivat lisää tietoa perheiden monimuotoisuudesta.

Kaikkien perheiden Suomi –hanke. Oikeaa tietoa ja hyviä käytäntöjä. Vaikuttamistyön suunnitelma. 2013-2016.

Kaikkien perheiden -Suomi. Projektisuunnitelma 2013-2016,

Kaikkien perheiden Suomi –hanke. Toimintakertomukset vuosilta 2013-2015,

Kaikkien perheiden Suomi -hanke. Toimintasuunnitelmat vuosille 2013-2016.

Kaikkien perheiden Suomi –hanke. Uutiskirjeet 2014-2015,

Kaikkien perheiden Suomi -hanke. Viestintäsuunnitelma 2014-2016,

Kaikkien perheiden Suomi -hanke. 2016. Yhteistyökysely. Monimuotoiset perheet

Sateenkaari perheet ry. Toimintakertomus 2015.

Kaikkien perheiden Suomi

Perhepoliittinen vaikuttaminen

Tiedon vieminen lasten, nuorten ja perheiden palveluihin

Verkoston toiminnan vakiinnuttaminen

Keino 1:
Verkoston viestit: muodostus ja eteenpäin vieminen

Keino 2:
Verkoston asiantuntijaseaman luominen

Keino 1:
Tiedon kokoaminen ja ilmiön kartoittaminen

Keino 2:
Perheiden monimuotoisuuden tunnetuksi tekeminen palveluissa

Keino 1:
Nykytilan kartoitus ja yhteisten toimintatapojen luominen

Keino 2:
Verkostoituminen ja asiantuntijuuden kehittyminen

Prosessi:
Järjestöjen kuuleminen. Kannanmuodostuksen prosessit. Keskeisten tavoitteiden kartoitus. Poliittinen vaikuttamistyö. Vaikuttamistyön kehittäjäryhmä.

Prosessi:
Tiedon tuottaminen ja tavoitteiden asettelu. Poliittisten prosessien kartoitus. Viestintä. Verkostoituminen.

Prosessi:
Järjestöissä olevan tiedon kokoaminen. Palveluissa olevan tiedon kartoitus. Palvelujen tiedontarpeen selvittäminen. Tieto rakenteista.

Prosessi:
Viestintä. Oppisisältöihin vaikuttaminen. Täydennyskoulutus. Tiedon kokoaminen yhteen. Konsultointi. Viestintä- ja materiaalityöryhmä.

Prosessi:
Järjestöjen ja jäsenistön kuuleminen. Luottamuksen rakentaminen. Käytäntöjen yhteensovittaminen. Arviointi.

Prosessi:
Verkoston tunnetuksi tekeminen järjestökentällä. Verkoston oma verkostoituminen. Työntekijöiden ja johtoryhmän asiantuntijuus.

Tehtävät:
Hallitustapaamiset. Omat viestit -> suunta. Vaikuttamistyön suunnittelu. Poliitikkojen ja muiden vaikuttajien tapaamiset. Valokuvanäyttely. Kehittäjäryhmän toiminta.

Tehtävät:
Asiakohtaisten yhteisten kantojen muodostaminen ja hyväksyminen. Valmistelun varhaisvaiheeseen kiinni pääsy. Erityistiedon soveltaminen kontekstiin. Viestintäsunnittelu.

Tehtävät:
Jäsenkysely. Materiaalin kerääminen. Asiakohtaisen tiedon kerääminen. Palvelujärjestelmäkysely. Opiskelijakysely. Oppilaitosyhteistyö. Raportointi.

Tehtävät:
Messut ja tapahtumat. Puheenvuorot ja koulutukset. Www-sivujen tuottaminen ja ylläpito. Some-viestintä. Materiaalien suunnittelu ja toteutus. Tiedon julkaisu.

Tehtävät:
Vaikuttamistyön kartoitus ja suunnittelu. Johtoryhmän työskentely. Käytäntöjen kerääminen. Riskikartoitus ja kriisiviestintä. Jatkuva arviointi ja kehittäminen.

Tehtävät:
Sidosryhmäyhteistyö. Omien viestien avaaminen verkostossa. Hankkeen työntekijöiden perehtyminen. Järjestöjen työntekijöiden yhteistyö (ml. toiminnanjohtajat).

Sidosryhmät:
Omat järjestöt. Ministeriöt. Valokunnat. Parlamentaariset elimet/jaokset. Kansanedustajat. Muut poliittiset vaikuttajat.

Sidosryhmät:
Omat järjestöt. Ministeriöt. Yksittäiset vaikuttajat. Muut järjestöt. LSKL (viestintä, E&E). Parlamentaariset elimet ymv.

Sidosryhmät:
Omat järjestöt ja jäsenistö. Johtoryhmä. SoTe-alan oppilaitokset ja opiskelijat. Oppilaitosyhteistyöasiantuntijat.

Sidosryhmät:
Omat järjestöt. Koulutuksen järjestäjät. Sopiva design. LSKL (koulutukset). Emma & Elias -teemaryhmät. THL. Kaste-hankkeet

Sidosryhmät:
Johtoryhmä. Hallitukset. Ulkoinen arviointikonsultti. Muut työntekijät.

Sidosryhmät:
Emma & Elias. MLL, LSKL, Väestöliitto. Muut keskeiset järjestöt. THL. Puolueet.

Tuotokset:
Keskeiset viestit. Eduskunta- ja kuntavaalitavoitteet. Järjestöjen omat viestit. Vaikuttajatapaamiset. Valokuvanäyttely. Vaikuttamistyön suunnitelma.

Tuotokset:
Lausunnot. Kannanotot. Kuulemiin osallistuminen. Työryhmävaikutaminen. Puoluekokoukset. Viestintäsunnitelma.

Tuotokset:
Kyselyraportit. Oppilaitosyhteistyöverkosto. Ammatillisten osallistuminen hankkeen toimintaan. Opinnäytetyöt. Raakadataa koottu ja tieto analysoitu julkaisua varten.

Tuotokset:
Materiaalit jaettu. Oppimateriaalit ja työkalut. Mainokset. Lehtiartikkelit. www-sivut. Koulutukset ja puheenvuorot. Some-yhteisö. Some-yleisö.

Tuotokset:
Verkostonomaisen vaikuttamisen valikko. Kannanmuodostuksen käytännöt. Kriisiviestintäsunnitelma. Arviointisuunnitelma ja -raportit. Johtoryhmän yhteistyö.

Tuotokset:
Yhteistyöavaukset (tapaamisaikeus). Emma & Elias -tuotokset (neuvolainfo). Järjestöyhteistyö. Työntekijöiden & johtoryhmän asiantuntijuus.

Onnistumisen kriteerit:
Verkostolla on yhteiset keskeiset viestit. Viestit on muotoiltu tarkoituksenmukaisesti. Viestejä on suunnitelmallisesti viety oikeille tahoille.

Onnistumisen kriteerit:
Verkostoa kuullaan asiantuntijana. Verkosto on aloitteellinen, ja reagoi silloin kun tarve. Viestintä suunniteltua ja tarkoituksenmukaista.

Onnistumisen kriteerit:
Tietoa perheiden monimuotoisuudesta koottu yhteen. Ammatillisten tiedot kartoitettu. Kyselyt tehty, saatu tieto raportoitu. Yhteistyökumppanit sitoutettu verkoston toimintaan.

Onnistumisen kriteerit:
Kohdattu ammattilaisia valtakunnallisesti tapaamisissa ja koulutuksissa. Materiaalit ja työkalut. Kyselyraportit julkaistu ammatiliehissä. www-sivut selkeät ja olennaiset tiedot siellä. Aktiivinen some-läsnäolo.

Onnistumisen kriteerit:
Vaikuttamistyö suunniteltua ja dokumentointia. Verkoston toimintaan luotu toimivat prosessit -> luotettavuus. Arviointi jatkuva osa toimintaa.

Onnistumisen kriteerit:
Verkostolle luotu toimivat kontaktit lähijärjestöihin. Yhteisiä avauksia tehty ja kanavat auki. Verkoston toimijoiden asiantuntijuus lisääntynyt.

ONNISTUMISKARTOITUS:

Kohdistuu hankkeen koko toimintaan vv. 2013-2016. Vuonna 2016 mukana kuukaudet tammi-maaliskuu.

PERHEPOLIITTINEN VAIKUTTAMINEN

Onnistumisen kriteerit: Verkostolla on yhteiset viestit. Viestit on muotoiltu tarkoituksenmukaisesti. Viestejä on suunnitelmallisesti viety oikeille tahoille. Verkostoa kuullaan asiantuntijana. Verkosto on aloitteellinen ja reagoi silloin kun tarve. Viestintä suunniteltua ja tarkoituksenmukaista.

OSA-TAVOITTEET	TUOTOKSET	TULOKSET/VAIKUTUKSET	MIKÄ TOIMI/MIKÄ EI?	EHDOTUKSET JATKOKEHITTÄMISELLE
	Mitä konkreettisia tuotoksia saatiin aikaiseksi perhepoliittisessa vaikuttamisessa?(kannanotto, edustus, tilaisuus jne.)	Millaisia tuloksia, vaikutuksia saavutettiin? Mikä Muuttui suhteessa aiempaan? Miten tuotoksia/ tuloksia hyödynnettiin? Miten varmistettiin, että niitä käytetään myös hankkeen jälkeen? Ketkä hyötyivät /ketkä eivät?	Mitkä tekijät edistivät tavoitteiden saavuttamista? Mitkä tekijät estivät/olivat haasteellisia?	Miten tästä eteenpäin?
Verkoston viestien muodostaminen ja eteenpäin vieminen				
Verkoston asiantuntija-aseman luominen				

TIEDON VIEMINEN LASTEN JA NUORTEN JA PERHEIDEN PALVELUIHIN

Onnistumisen kriteerit: Tietoa perheiden monimuotoisuudesta on koottu yhteen. Ammattilaisten tiedot on kartoitettu. Kyselyt tehty, saatu tieto raportoitu. Yhteistyökumppanit sitoutettu verkoston toimintaan. Kohdattu ammattilaisia valtakunnallisesti tapahtumissa ja koulutuksissa. Kyselyraportit julkaistu ammattilehdissä. [www-sivut selkeät](http://www.sivut.selkeat.fi) ja olennaiset tiedot siellä. Aktiivinen some-läsnäolo.

Tiedon kokoaminen ja ilmiön kartoittaminen				
Perheiden monimuotoisuuden tunnetuksi tekeminen palveluissa				

VERKOSTON TOIMINNAN VAKIINNUTTAMINEN.

Onnistumisen kriteerit: Vaikuttamistyö suunniteltua ja dokumentoitua. Verkoston toimintaan luotu toimivat prosessit -> luotettavuus. Arviointi jatkuva osa toimintaa. Verkostolle luotu toimivat kontaktit lähijärjestöihin. Yhteisiä avauksia tehty, kanavat auki. Verkoston toimijoiden asiantuntijuus lisääntynyt.

Nykytilan kartoitus ja yhteisten toimintatapojen luominen				
Verkostoituminen ja asiantuntijuuden kehittyminen				

31.3.2016/Eija Heimo

ONNISTUMISKARTOITUS:

Kohdistuu hankkeen kahden ensimmäisen vuoden 2013 ja 2014 toimintaan

OSA-TAVOITTEET	ONNISTUMISEN KRITTEERIT: Mitä haluttiin saada aikaan kahden ensimmäisen vuoden aikana. Mitä tavoiteltiin?	TUOTOKSET Mitä konkreettisia tuotoksia saatiin 2014 vuoden loppuun mennessä aikaiseksi? (esim. koulutus, kannanotto, tuote, kartoitus)	TULOKSET/VAIKUTUKSET 2013-2014 Millaisia muutoksia havaittiin aikaisempaan toimintaan nähden? Miten tuotoksia/ tuloksia otettiin käyttöön/ hyödynnettiin?	MIKÄ TOIMI? Mikä auttoi toiminnan kehittämisessä, onnistumisessa? MIKÄ HANKALOITTI/ EI TOIMINUT Miksi ei?	KORJAUSTOIMENPITEET, KEHITTÄMISPAINOTUKSET Asiat, joihin tulee jatkossa kiinnittää huomiota, edelleen kehittää tai jättää pois.
PERHEPOLIITTINEN VAIKUTTAMINEN Koko hankkeen onnistumisen kriteerit, hankkeen päättyessä 2016:					
Keino 1: Verkoston viestien muodostaminen ja eteenpäin vieminen					
Keino 2: Verkoston asiantuntija-aseman luominen					
TIEDON VIEMINEN LASTEN JA NUORTEN JA PERHEIDEN PALVELUIHIN Koko hankkeen onnistumisen kriteerit, hankkeen päättyessä 2016:					
Keino 1: Tiedon kokoaminen ja ilmiön kartoittaminen					
Keino 2: Perheiden monimuotoisuuden tunnetuksi tekeminen palveluissa					
VERKOSTON TOIMINNAN VAKIINNUTTAMINEN Koko hankkeen onnistumisen kriteerit, hankkeen päättyessä 2016:					
Keino 1: Nykytilan kartoitus ja yhteisten toimintatapojen luominen					
Keino 2: Verkostoitumisen ja asiantuntijuuden kehittyminen					
14.1.2015/Eija Heimo					